

12^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

28 Νοεμβρίου - 1 Δεκεμβρίου 2019

Παλαιοκερασιά
Φθιώτιδας
Πολιτιστικός
Πολυχώρος

Κλάδος Κοινωνικής Ψυχολογίας της ΕΛ.Ψ.Ε.

Εργαστήριο Πειραματικής Κοινωνικής Ψυχολογίας
Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

<https://elpse.com/koinwnikh-psychologia/>

ΧΟΡΗΓΟΙ

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

- Πρόεδρος:** **Στάμος Παπαστάμου**, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
- Μέλη:** **Αφροδίτη Μπάκα**, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Πέννυ Παναγιωτοπούλου, Πανεπιστήμιο Πατρών
Βασίλης Παυλόπουλος, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

- Πρόεδρος:** **Γεράσιμος Προδρομίτης**, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
- Μέλη:** **Γεώργιος Αμπακούμκιν**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αντώνης Γαρδικιώτης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Αικατερίνη Γκαρή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τηλέμαχος Ιατρίδης, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Κωνσταντίνος Καφέτσιος, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Πανεπιστήμιο Κρήτης
Νίκος Μποζατζής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Βασίλης Παυλόπουλος, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Δέσποινα Σακκά, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Αντώνης Σαπουντζής, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Λία Φίγγου, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Αλεξάνδρα Χαντζή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών
Ξένια Χρυσοχόου, Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών
Πέννυ Παναγιωτοπούλου, Πανεπιστήμιο Πατρών

Σύντομο Πρόγραμμα

ΠΕΜΠΤΗ 28 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

17.00 – 18.00	Υποδοχή, εγγραφές
18.00 – 18.30	Χαιρετισμοί, έναρξη
18.30 – 20.30	Συμπόσιο 1
20.30	Δείπνο

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

09.30 – 11.30	Θεματική Συνεδρία 1: Διερευνώντας τον πολιτικό λόγο
11.30 – 12.00	Διάλειμμα – καφές
12.00 – 13.30	Προσκεκλημένη Ομιλία
13.30 – 16.00	Διάλειμμα
16.00 – 18.00	Συμπόσιο 2
18.00 – 18.30	Διάλειμμα – καφές
18.30 – 20.00	Θεματική Συνεδρία 2: Κοινωνικές ταυτότητες

ΣΑΒΒΑΤΟ 30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

09.30 – 11.30	Θεματική Συνεδρία 3: Ηθική και Κοινωνική Ψυχολογία
11.30 – 12.00	Διάλειμμα – καφές
12.00 – 14.00	Συμπόσιο 3
14.00 – 15.30	Διάλειμμα
15.30 – 17.00	Θεματική Συνεδρία 4: Διεπιστημονικότητα στην Κοινωνική Ψυχολογία
17.00 – 17.30	Διάλειμμα – καφές
17.30 – 19.00	Θεματική Συνεδρία 5: Πολιτική συμμετοχή και συλλογικές δράσεις
20.00	Δείπνο

ΚΥΡΙΑΚΗ 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

09.30 – 11.30	Θεματική Συνεδρία 6: Μετανάστευση
11.30 – 12.00	Διάλειμμα – καφές
12.00 – 13.00	Γενική Συνέλευση του Κλάδου Κοινωνικής Ψυχολογίας της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας

Αναλυτικό Πρόγραμμα

Πέμπτη 28 Νοεμβρίου

17.00 – 18.00 Υποδοχή, εγγραφές

18.00 – 18.30 Χαιρετισμοί, έναρξη

18.30 – 20.30 **Συμπόσιο 1:** *Ανατρεπτικότητα, εξέγερση, ριζοσπαστικοποίηση: Τα σημαίνοντα της κοινωνικοπολιτικής σύγκρουσης και οι κοινωνιοψυχολογικές τους πραγματικότητες*

Πρόεδρος: **Γεράσιμος Προδρομίτης**, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Συζητητής: **Βασίλης Παυλόπουλος**, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Χαρτογραφώντας τη ριζοσπαστικοποίηση I: Πλειονοτική/μειονοτική φύση, ιδεολογικοπολιτικοί εκφραστές και η αυτοτοποθέτηση ως δείκτης ιδεολογικής ταυτοποίησης

Γεράσιμος Προδρομίτης, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών,

Γκέλυ Κωνσταντινίδη & Βασίλης Παυλόπουλος, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Χαρτογραφώντας τη ριζοσπαστικοποίηση II: Κοινωνικές αναπαραστάσεις και παιχνίδια επιρροής

Γκέλυ Κωνσταντινίδη & Βασίλης Παυλόπουλος, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών,

Γεράσιμος Προδρομίτης, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η χαρτογράφηση του ευρύτερου αντιεξουσιαστικού χώρου στην Ελλάδα μετά το 2008: Η επικράτεια των μειονοτήτων και οι αναπαραστάσεις τους

Πολυτίμη Καραγιάννη, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Από τη συλλογική ταυτότητα στην πολιτικοποιημένη συλλογική ταυτότητα: Η ριζοσπαστική πολιτικοποίηση μέσω της ταξικότητας στον αναρχικό χώρο

Κατερίνα Λιόνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

20.30 Δείπνο

Παρασκευή 29 Νοεμβρίου

09.30 – 11.30 Θεματική Συνεδρία 1: Διερευνώντας τον πολιτικό λόγο

Πρόεδρος: Τηλέμαχος Ιατρίδης

Κατασκευάζοντας την «κανονικότητα». Κοινωνιοψυχολογική ανάγνωση της «μετά την κρίση» κοινοβουλευτικής ρητορικής

Εμμανουήλ Τάκας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Κομματική στρατηγική, πολωμένη επικοινωνία και κρατική αυτοεικόνα: Συμβολικές διαμάχες για τη συμφωνία των Πρεσπών

Αθανάσιος Ν. Σαμαράς, Μαρία-Ελένη Δημητρίου, Σοφία Μπεγνή & Αθηνά Λημνιούδη,

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

«Πραγματισμός» και «ιδεολογία» στην άσκηση πολιτικής: Κριτική λογο-κοινωνιοψυχολογική ανάλυση κοινοβουλευτικού λόγου για το «προσφυγικό»

Λία Φίγγου & Δήμητρα Αναγνωστοπούλου, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Κατασκευάζοντας τους πολίτες στον σύγχρονο ελληνικό κοινοβουλευτικό λόγο

Μαρτίνα Σουρβίνου & Λία Φίγγου, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

11.30 – 12.00 Διάλειμμα – καφές

12.00 – 13.30 Προσκεκλημένη Ομιλία: Αντίληψη συναισθηματικών εκφράσεων του προσώπου: Η σημασία του κοινωνικού και πολιτισμικού πλαισίου

Κωνσταντίνος Καφέτσιος, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης & Πανεπιστήμιο Κρήτης,

Πρόεδρος: Στάμος Παπαστάμου, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

13.30 – 16.00 Διάλειμμα

16.00 – 18.00 Συμπόσιο 2: Μένουμε Ευρώπη. Μια κοινωνιοψυχολογική συζήτηση των επιδράσεων της εθνικής και ευρωπαϊκής ταυτότητας στην κοινωνική συνοχή και συμμετοχή σε μια περίοδο κρίσης

Πρόεδρος-Συζητήτρια: Ξένια Χρυσοχόου, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η οικονομική ανισότητα στην ΕΕ ως προβλεπτικός παράγοντας εθνικιστικών και ξενόφρων αντιλήψεων

Κατερίνα Πετκανοπούλου & **Ξένια Χρυσοχόου**, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών,

Guillermo B. Willis & Rosa Rodríguez-Bailón, University of Granada

Βαθμός ταύτισης με την Ευρώπη και ευρωπαϊκά πολιτικά σχέδια: Ποιοι και για ποια Ευρώπη μιλάμε;

Σπυριδούλα Ντάνη & **Ισιδώρα Νικολοπούλου**, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών,

Denis Sindic, ISCTE, Lisbon University

Ξένια Χρυσοχόου, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η ευρωπαϊκή διάσταση της ενεργού πολιτικότητας σε εφήβους διαφορετικής καταγωγής: Είναι ζήτημα ταυτότητας ή αυτοαποτελεσματικότητας;

Βασίλης Παυλόπουλος & **Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη**, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

18.00 – 18:30 Διάλειμμα – καφές

18.30 – 20.00 Θεματική Συνεδρία 2: Κοινωνικές ταυτότητες

Πρόεδρος: Αντώνης Γαρδικιώτης

Ταυτότητες, μετακίνηση και «ανήκειν» στον καθημερινό λόγο περί Grexit

Μαρία Ξεντίδου & **Γιάννης Μίχος**, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η συλλογική νοσταλγία προστατεύει τη συλλογική ταυτότητα απέναντι στην απειλή απανθρωποποίησης

Γεώργιος Αμπακούμκιν, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας,

Tim Wildschut & Κωνσταντίνος Σεντικίδης, University of Southampton,

Marina Ferreira & Rita Guerra, Lisbon University Institute, ISCTE-IUL,

Agnieszka Golec de Zavala, Goldsmiths, University of London

Κατασκευάζοντας σεξουαλικές και έμφυλες ταυτότητες, δικαιώματα και διεκδικήσεις στον καθημερινό λόγο: Δυναμικές μορφές πολιτικότητας και κοινωνική αλλαγή

Ιωάννης Μίχος & **Λία Φίγγου**, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σάββατο 30 Νοεμβρίου

09.30 – 11.30 Θεματική Συνεδρία 3: *Η ηθική ως αντικείμενο μελέτης της κοινωνικής ψυχολογίας*

Πρόεδρος: Βασίλης Παυλόπουλος

Ηθική ακεραιότητα και ευδαιμονία: Μια θεωρητική απόπειρα καταγραφής της αιτιώδους σχέσης τους

Αλέξιος Αρβανίτης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

«Το ηθικό πλεονέκτημα είναι στο DNA μας»: Πολιτική τοποθέτηση και ηθική υπεροχή της ουσιοποιημένης ενδοομάδας

Αλεξάνδρα Χαντζή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η επίδραση της αυτόνομης μετασχηματιστικής ηγεσίας στην επίδοση και την ευημερία: Πειραματική έρευνα

Παναγιώτης Κατάκης & Αλέξιος Αρβανίτης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Κωδικοποίηση της στάσεως διά της αποδομήσεως: Τα αρνητικά ηθικά επιχειρήματα προς το Facebook για το σκάνδαλο της Cambridge Analytica ως μέσο παραμετροποίησης των στάσεων προς την ψηφιακή τεχνολογία

Κυριάκος Κολοβός, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Δήμητρα Μιχαήλ & Αναστασία Καποδίστρια, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

11.30 – 12.00 Διάλειμμα – καφές

12.00 – 14.00 Συμπόσιο 3: *Τα ανθρώπινα δικαιώματα σε έναν πολιτισμό πολυπολιτισμικότητας και κοινωνικής ανισότητας: Ψυχοκοινωνικές εκπαιδευτικές παρεμβάσεις σε παιδιά με διαταραχές επικοινωνίας*

Πρόεδρος: Αναστασία-Βαλεντίνη Ρήγα, Ελληνικός Σύνδεσμος Ηνωμένων Εθνών

Συζητήτρια: Αναστασία Κοτσιαφύτου, ΚΕΣΥ, Υπουργείο Παιδείας

Νομικό πλαίσιο προστασίας των ανηλίκων στην ελληνική έννομη τάξη: Οι προκλήσεις μιας πολυπολιτισμικής πραγματικότητας.

Σάββας Γεωργιάδης, Πρωτοδικείο Αθηνών

Τα Δικαιώματα του παιδιού - Το παιδί ως ενεργητικός φορέας δικαιωμάτων: Εκπαίδευση και πολιτιστικές δραστηριότητες

Ειρήνη Κατσαλή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Παιδιά και έφηβοι με προβλήματα μάθησης: Δικαίωμα επανένταξης στην εκπαιδευτική διαδικασία

Νικόλαος Χ. Ζυγούρης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

14.00 – 15.30 Διακοπή εργασιών

15.30 – 17.00 Θεματική Συνεδρία 4: Διεπιστημονικότητα στην Κοινωνική Ψυχολογία

Πρόεδρος: Γεράσιμος Προδρομίτης

Ατομικά δικαιώματα και κοινωνική ψυχολογία: Ερευνητικές και επιστημονικές συγκλίσεις στο πεδίο της φιλο-κοινωνικής συμπεριφοράς

Παναγιώτης Γαλάνης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Πειθώ και συναισθήματα στη Ρητορική του Αριστοτέλη

Δέσποινα Μωραΐτου, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Στρατηγικές διερεύνησης της διαχρονικής μεταβολής μιας θεωρίας μέσω διαδικασιών εμπειρικής θεμελίωσης με βάση την αιτιακή σχέση: Η περίπτωση του σπινάλ της σιωπής

Ευστάθιος Α. Μπαρμπαγιάννης & Αθανάσιος Ν. Σαμαράς, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

17.00 – 17.30 Διάλειμμα – καφές

17.30 – 19.00 Θεματική Συνεδρία 5: Πολιτική συμμετοχή και συλλογικές δράσεις

Πρόεδρος: Ξένια Χρυσοχόου

Η πλατεία ως «συναρμολόγηση»: Μεταιχμιακότητα και δημόσιος χώρος

Αναστασία Ζησάκου & Jesús Rojas Arredondo, Universitat Autònoma de Barcelona

Προοδευτικά λεξιλόγια και πολιτικός έλεγχος: Η πολιτική χειραγώγηση της «γενιάς Bataclan»

Τηλέμαχος Ιατρίδης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Αντιλαμβανόμενο κοινωνικοοικονομικό κύρος, διομαδική ταυτότητα και συλλογική δράση

Θεόφιλος Γκινόπουλος, University of Greenwich,

Αντώνης Γαρδικιώτης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Κυριακή 1 Δεκεμβρίου

9.30 – 11.30 Θεματική Συνεδρία 6: Μετανάστευση

Πρόεδρος: Αλεξάνδρα Χατζή

Ετερότητα στο σχολείο: Απόψεις των εκπαιδευτικών για τη στάση των Ελλήνων μαθητών απέναντι στους «άλλους» συμμαθητές τους στην πρώτη σχολική ηλικία

Βασιλική Ηλιοπούλου & Γεωργία Καρούτζου, Περιφερειακό Κέντρο Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Πελοποννήσου

Κοινωνική τάξη, μετανάστευση και το σχολείο: Η κοινωνική τάξη στη λογοδοσία εκπαιδευτικών στον λόγο για τη μετανάστευση

Αντώνης Σαπουντζής & Αναστασία Δέα, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Πλαισίωση του μειονοτικού λόγου και μειονοτική επιρροή

Αντώνης Γαρδικιώτης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Φοβικές τυπολογήσεις των προσφυγικών απεικονίσεων στον τοπικό ελληνικό Τύπο: Η ρητορική κινητοποίηση του τόπου και του χρόνου στην κατασκευή της ετερότητας

Μυρσίνη Δογάνη, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

11:30 – 12:00 Καφές

12.00 – 13.00 Γενική Συνέλευση του Κλάδου Κοινωνικής Ψυχολογίας της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας

Περιλήψεις

Πέμπτη 28 Νοεμβρίου

18.30 – 20.30 Συμπόσιο 1: Ανατρεπτικότητα, εξέγερση, ριζοσπαστικοποίηση: Τα σημαίνοντα της κοινωνικοπολιτικής σύγκρουσης και οι κοινωνιοψυχολογικές τους πραγματικότητες

Πρόεδρος: Γεράσιμος Προδρομίτης, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Συζητητής: Βασίλης Παυλόπουλος, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η μακρόχρονη και πλούσια συνεισφορά της Κοινωνικής Ψυχολογίας, γύρω από έννοιες, ιδεολογικές επεξεργασίες και συμπεριφορικές εκφάνσεις σχετικές με ποικίλες μορφές σύγκρουσης, που αναφύονται κατά την πραγμάτευση ευρύτερων κοινωνικών διακυβευμάτων και τη δραστηριοποίηση εντός του πολιτικού πεδίου, έχει αναδείξει σημαντικά ερευνητικά αντικείμενα όπως η ενεργοποίηση ποικίλων ιδεολογικών οργανωτικών αρχών θεμελίωσης κοινωνικών προταγμάτων διεκδίκησης, η νομιμοποίηση και απονομιμοποίηση της βίας και η ενεργοποίηση πολυεπίπεδων ταυτοτικών διεργασιών από πλευράς των εμπλεκόμενων ατομικών και συλλογικών υποκειμένων. Η ενεργοποίηση του κοινωνιοψυχολογικού βλέμματος επί των προαναφερόμενων ζητημάτων έχει καταλήξει σ' ένα βαθμό στη συγκρότηση «κοινών τόπων» επιστημονικής γνώσης πάνω σε έννοιες (όπως η «τρομοκρατία» και η «ριζοσπαστικοποίηση»), οι οποίες ταυτόχρονα αποτελούν θέματα αναπαραστασιακής επεξεργασίας από τον «κοινό νοου», εντός των ταχέως μεταβαλλόμενων συνθηκών διεξαγωγής της διαμάχης για το μονοπώλιο συμβολικής και πραγματικής ισχύος. Στο παρόν Συμπόσιο προσεγγίζονται έννοιες, οι οποίες αποτελούν αντικείμενα επιστημονικής διερεύνησης, όντας ταυτόχρονα ενεργά σημαίνοντα νοσηματοδοτικών αντιπαραθέσεων, προτάγματα πραγματικής πολιτικής δραστηριοποίησης και αφητηρικά σημεία συγκρότησης βιωμένων κοινωνιοψυχολογικών πεδίων. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται ερευνητικά και θεωρητικά δεδομένα σχετικά με τις ιδεολογικές προκείμενες αναπαραστασιακής επεξεργασίας της έννοιας «ριζοσπαστικοποίηση» (Προδρομίτης κ.α., Κωνσταντινίδη, κ.α.), σχετικά με τη χαρτογράφηση του χώρου των αναρχικών, αντιεξουσιαστικών, αυτόνομων και αυτοοργανωμένων σχημάτων ως επικράτειας μειονοτικής διεκδίκησης (Καραγιάννη) και σχετικά με την περίπτωση συγκρότησης πολιτικοποιημένης συλλογικής διεκδικητικής ταυτότητας εντός του συγκεκριμένου χώρου (Λιόνα). Μέσω των ανακοινώσεων ανακύπτουν σημαντικά θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα ως προς την έγκυρη αποτύπωση δομών, περιεχομένων και δυναμικών και εξετάζονται ευρύτερα θέματα διασύνδεσης μεταξύ επιστήμης, κοινωνικής σκέψης και πολιτικής πράξης που αναδεικνύουν εν τέλει το μονίμως «ενοχλητικό» ερώτημα των σχέσεων μεταξύ Ιδεολογίας και Επιστήμης.

Χαρτογραφώντας τη ριζοσπαστικοποίηση Ι: Πλειονοτική/μειονοτική φύση, ιδεολογικοπολιτικοί εκφραστές και η αυτοτοποθέτηση ως δείκτης ιδεολογικής ταυτοποίησης

Γεράσιμος Προδρομίτης, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών,

Γκέλυ Κωνσταντινίδη & Βασίλης Παυλόπουλος, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια απόπειρα πολυδιάστατου ορισμού της έννοιας της ριζοσπαστικοποίησης

μέσα από το κοινωνιοψυχολογικό πρίσμα. Πολύ μελάνι έχει χυθεί μέχρι στιγμής και αρκετοί κλάδοι των κοινωνικών και πολιτικών επιστημών έχουν προβεί σε απόπειρες να ορίσουν το φαινόμενο της ριζοσπαστικοποίησης και να κατανοήσουν τις διαδικασίες που οδηγούν σε αυτή. Ωστόσο, ο επιστημονικός χώρος φαίνεται να τεμαχίζει το φαινόμενο σε επιμέρους διαστάσεις του (π.χ. μεμονωμένη δράση, τρομοκρατική εμπλοκή, χρήση της βίας για πολιτικούς σκοπούς, επιδίωξη της κοινωνικής αλλαγής) καταλήγοντας σε ορισμένα συμπεράσματα, αλλά αποφεύγοντας τελικά μια πιο ολιστική διερεύνηση. Κοινώς, αποφεύγεται μια απόπειρα διερεύνησης που να εξετάζει το φαινόμενο της ριζοσπαστικοποίησης εντός του πολιτικού πεδίου που εμφανίζεται και συναρτίζει των εμπλεκόμενων μερών της, όπως πρότεινε ο White (2000). Αυτό ακριβώς επιδιώκουμε να κάνουμε στην παρούσα έρευνα που αποτελεί μόνο ένα απόσπασμα εκτενούς εργασίας στο συγκεκριμένο πεδίο. Στο πρώτο μέρος των παρουσιαζόμενων ευρημάτων, εστίασαμε στις ιδεολογικές κατασκευές της ριζοσπαστικοποίησης που συμπυκνώνουν την πλειονοτική ή μειονοτική φύση του φαινομένου και αποκαλύπτουν τους ιδεολογικοπολιτικούς εκφραστές του, όπως τα παραπάνω αποδίδονται στο φαινόμενο της ριζοσπαστικοποίησης από τους ίδιους τους συμμετέχοντες, από τους οποίους ζητήσαμε, μεταξύ άλλων, να αυτοτοποθετηθούν ιδεολογικά σε πολιτικούς χώρους που καλύπτουν όλο το ιδεολογικοπολιτικό φάσμα (δεξιά-αριστερά/αναρχία/άρνηση τοποθέτησης). Σκοπός μας είναι να δείξουμε πώς τα άτομα με διαφορετικό ιδεολογικό υπόβαθρο κατασκευάζουν με εναλλακτικούς ή/και αμοιβαία αποκλειόμενους τρόπους το φαινόμενο της ριζοσπαστικοποίησης. Όλα τα παραπάνω λαμβάνουν χώρα στο κατά Doise «ιδεολογικό επίπεδο» μελέτης της κοινωνικής ψυχολογίας.

Χαρτογραφώντας τη ριζοσπαστικοποίηση II: Κοινωνικές αναπαραστάσεις και παιχνίδια επιρροής
Γκέλυ Κωνσταντινίδη & Βασίλης Παυλόπουλος, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών,
Γεράσιμος Προδρομίτης, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η παρούσα εργασία αποτελεί το δεύτερο συστατικό μιας απόπειρας πολυδιάστατου ορισμού της έννοιας της ριζοσπαστικοποίησης μέσα από το κοινωνιοψυχολογικό πρίσμα. Στα πλαίσια μιας πιο ολιστικής διερεύνησης του φαινομένου της ριζοσπαστικοποίησης κρίναμε χρήσιμο να επιχειρήσουμε να μετρήσουμε την κοινωνική αναπαράσταση του λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές ιδεολογικές κατασκευές που φέρουν οι συμμετέχοντες γύρω από την εν λόγω έννοια. Επιδιώκοντας να συνδυάσουμε σε θεωρητικό επίπεδο τη θεωρία των κοινωνικών αναπαραστάσεων (Moscovici, 1961) με τη δομική προσέγγιση της έννοιας (Abric, 1984· Flament, 1981), εφαρμόζοντας – για λόγους αξιοπιστίας του αποτελέσματος – δύο αρκετά δημοφιλείς μεθόδους που έχουν χρησιμοποιηθεί εκτενώς στη μελέτη των κοινωνικών αναπαραστάσεων (prototypical analysis & similarities' analysis) αναζητήσαμε τα – συγκλίνοντα και αποκλίνοντα μεταξύ τους – συστατικά στοιχεία των κοινωνικών αναπαραστάσεων που φέρει ο εκάστοτε ιδεολογικός χώρος. Με βάση αυτά τα συστατικά στοιχεία, αλλά και τη θεωρητική γνώση που είμαστε σε θέση να αντλήσουμε από παρελθούσες έρευνες, προχωρήσαμε σε ορισμένα συμπεράσματα επικοινωνιακού ενδιαφέροντος σχετικά με το πώς θα μπορούσε να παίξει κανείς το παιχνίδι της πολιτικής επιρροής γύρω από το φαινόμενο της ριζοσπαστικοποίησης αναλόγως από ποιόν ιδεολογικοπολιτικό χώρο εκκινεί την απόπειρα επιρροής του και σε ποιο κοινό απευθύνεται.

Η χαρτογράφηση του ευρύτερου αντιεξουσιαστικού χώρου στην Ελλάδα μετά το 2008: Η επικράτεια των μειονοτήτων και οι αναπαραστάσεις τους

Πολυτίμη Καραγιάννη, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η έρευνα εστιάζει στην παρουσία αναρχικών, αντιεξουσιαστικών, αυτόνομων και αυτοοργανωμένων επιχειρημάτων ως φορέων πολιτικών προταγμάτων και πρακτικών προοδευτικής κοινωνικής αλλαγής. Εκκινώντας από τις κοινωνιοψυχολογικές θεωρίες των μειονοτήτων (Moscovici, 1980 · Παπαστάμου & Μιούνι, 2008 · Martin & Hewstone, 2013) και των κοινωνικών αναπαραστάσεων (Sammut, Andreouli, Gaskel & Valsiner, 2015) και αξιοποιώντας στοιχεία της αντιεξουσιαστικής πολιτικής θεωρίας (κλασικός αναρχισμός, νεότερος αναρχισμός, αυτονομία, νέα κοινωνικά κινήματα) και ποικίλες θεωρήσεις για την πολιτική βία (Sorel, 1908 · Kruglanski, 2003 · Conteh-Morgan, 2004 · McCauley & Moskalenko, 2017) επιχειρήθηκε η χαρτογράφηση του αθηναϊκού ανταγωνιστικού κινήματος κατά τη δεκαετία της οικονομικής κρίσης με αφετηρία την εξέγερση του 2008. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκε θεματική ανάλυση 29 κειμένων δημοσίων δράσεων ομάδων μέσω του ειδικού λογισμικού Iramuteq βάσει των μεταβλητών α) πολιτική ταυτότητα (Αναρχία, Αντιεξουσιαστική Κίνηση, Αυτονομία, Άλλο), β) δράση (Νόμιμη, Παράνομη, Βία) και γ) διάρκεια (Μικρή, Μεγάλη) της ομάδας. Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι ο αντιεξουσιαστικός χώρος διαφοροποιείται στο εσωτερικό του βάσει ιδεολογικών επεξεργασιών και πολιτικών στοχεύσεων αλλά και με κριτήριο την προσφυγή ή όχι στην πολιτική βία, εμφανίζοντας διαφορετικές μορφές διασύνδεσης και αντιστοιχίας μεταξύ ιδεολογικών προταγμάτων, κοινωνικών αναπαραστάσεων και πρακτικών. Με αφορμή τα ευρήματα συζητούνται ευρύτερα θεωρητικά ζητήματα σχετικά με τις πολλαπλές μορφές συγκρουσιακής πολιτικής δράσης και σχετικά με τη μειονοτική παρουσία και δυναμική στο σύγχρονο κοινωνικοπολιτικό πεδίο.

Από τη συλλογική ταυτότητα στην πολιτικοποιημένη συλλογική ταυτότητα: Η ριζοσπαστική πολιτικοποίηση μέσω της ταξικότητας στον αναρχικό χώρο

Κατερίνα Λιόνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η εισήγηση αποτελεί προέκταση μιας έρευνας σε ζητήματα πολιτικού ακτιβισμού και ριζοσπαστικοποίησης στο ελλαδικό αναρχικό/αντιεξουσιαστικό κίνημα μέσω της μελέτης της αναρχικής συλλογικότητας «Ρουβίκωνας». Αξιοποιώντας το κοινωνιοψυχολογικό θεωρητικό υπόβαθρο της συλλογικής ταυτότητας (Klandermans & van Stekelenburg, 2013; van Zomeren, Postmes & Spears, 2008; de Weerd & Klandermans, 1999; Taylor & Whittier 1992) και της πολιτικοποιημένης συλλογικής ταυτότητας (Simon & Klandermans, 2001) εξετάζεται αρχικά ο τρόπος που οι ταυτότητες αυτές αναπτύσσονται και πραγματώνονται εντός της συγκεκριμένης πολιτικής συλλογικότητας και επιχειρείται περαιτέρω μια διασύνδεση τους με τις έννοιες και τις νοηματοδοτήσεις του ταξικού αυτοπροσδιορισμού και των ριζοσπαστικών πρακτικών. Η έρευνα διενεργήθηκε μέσω οκτώ ημιδομημένων συνεντεύξεων σε μέλη της συλλογικότητας βάσει των μεταβλητών «Περίοδος Ένταξης» (ένταξη στην ομάδα πριν ή μετά το κοινωνικό άνοιγμα της συλλογικότητας) και «Φύλο», και το συνολικό υλικό εξετάστηκε με θεματικές αναλύσεις λόγου μέσω του στατιστικού προγράμματος Iramuteq. Από τις αναλύσεις αναδεικνύεται η προεξέχουσα δυναμική της συλλογικής ομαδικής ταυτότητας και η πολιτικοποίηση της ταυτότητας αυτής θεμελιωμένη πάνω στην έννοια της «τάξης» και στη ριζοσπαστικοποιημένη προθετικότητα και ηθική δέσμευση σε βίαιες δράσεις.

Παρασκευή 29 Νοεμβρίου

09.30 – 11.30 **Θεματική Συνεδρία 1:** Διερευνώντας τον πολιτικό λόγο
Πρόεδρος: Τηλέμαχος Ιατρίδης

Κατασκευάζοντας την «κανονικότητα». Κοινωνιοψυχολογική ανάγνωση της «μετά την κρίση» κοινοβουλευτικής ρητορικής

Εμμανουήλ Τάκας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η εκλογική αναμέτρηση του 2019 σηματοδοτήθηκε όχι μόνο από το εκλογικό αποτέλεσμα, αλλά αποτέλεσε την αφετηρία ρητορικής συγκρότησης της «κανονικότητας». Η κανονικότητα αυτή από τη μια κατασκευάστηκε ρητορικά ως συνώνυμο της ανάπτυξης και της μείωσης φόρων, από την άλλη, όμως, αποδομήθηκε ως επιστροφή στις Μνημονιακές επιταγές. Προηγούμενες έρευνες (Τάκας, Προδρομίτης & Παπαστάμου 2019) αναφορικά με τις κοινωνικές αναπαραστάσεις (Moscovici, 1961/1976) και τα ερμηνευτικά σχήματα (Reese, 2001) των πολιτικών πρωταγωνιστών στις κοινοβουλευτικές συζητήσεις περί ψήφισης των τριών Μνημονίων στην Ελλάδα υπογράμμισαν τον τρόπο με τον οποίο το ελληνικό πολιτικό σύστημα κλήθηκε να διαχειριστεί τη σύγκρουση, να νοηματοδοτήσει το ίδιο το Μνημόνιο, την «κρίση» και την «Ευρώπη». Παράλληλα καταγράφηκαν οι εκλογικεύσεις των πολιτικών μεταστροφών και η εσωτερικέυση (Kelman, 1958) των Μνημονίων. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη των αναπαραστάσεων και των ερμηνευτικών σχημάτων, όπως αυτά καταγράφηκαν στις προγραμματικές δηλώσεις της νέας κυβέρνησης καθώς και οι εναλλακτικές νοηματοδοτήσεις των αναπαραστάσεων από τα κόμματα της αντιπολίτευσης. Προς διερεύνηση των παραπάνω αναλύθηκαν τα επίσημα πρακτικά των κοινοβουλευτικών συζητήσεων αναφορικά με τις προγραμματικές δηλώσεις (20, 21 και 22 Ιουλίου 2019). Το «σώμα» κειμένου αποτελείται από 1.127 σελίδες κοινοβουλευτικών πρακτικών και αναλύθηκαν μέσω της μεθόδου της κατιούσας ιεραρχικής ταξινόμησης (Reinert, 1983). Τα ευρήματα αναφορικά με τη ρητορική κατασκευή και διαχείριση της «κανονικότητας» συζητούνται με βάση τη συνεισφορά τους στον εντοπισμό των αντιτιθέμενων ιδεολογικών και ταυτοτικών επεξεργασιών του εγχώριου πολιτικού πεδίου, καθώς και στη θεωρητική συζήτηση αναφορικά με τη γονιμότητα του κοινωνιοψυχολογικού βλέμματος στην προσέγγιση της πολιτικής ρητορικής.

Κομματική στρατηγική, πολωμένη επικοινωνία και κρατική αυτοεικόνα: Συμβολικές διαμάχες για τη συμφωνία των Πρεσπών

Αθανάσιος Ν. Σαμαράς, Μαρία-Ελένη Δημητρίου, Σοφία Μπεγνή & Αθηνά Λημνιούδη, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Οι πολιτικοί στις ομιλίες τους καθορίζουν «ποιοι είναι οι ίδιοι», σε σχέση με το «ποιοι είναι οι άλλοι». Η νοηματοδότηση της Συμφωνίας των Πρεσπών στο Ελληνικό Κοινοβούλιο είτε ως «ευκαιρία» είτε ως «μείζονα υποχώρηση» από τα πολιτικά κόμματα, αντικατοπτρίζει τη διαδικασία δόμησης της ταυτότητας και της ετερότητας και ουσιαστικά τον τρόπο σύνθεσης των εικόνων του «εαυτού» και του «άλλου». Στην κοινοβουλευτική συζήτηση διαδικασία (ανα)συγκρότησης ταυτοτήτων και ετεροτήτων κινητοποιείται από την στρατηγική πολιτική επικοινωνία. Οι εικόνες των συλλογικών υποκειμένων που παράγονται μέσα από την αυτή τη διαδικασία επηρεάζονται από την ταυτόχρονη λειτουργία δύο διακριτών στρατηγικών στοχασμών: αφενός την λογική των διεθνών σχέσεων και την ικανοποίηση του εθνικού συμφέροντος της Ελλάδας και αφετέρου την λογική της εν-

δοκρατικής κομματικής σύγκρουσης και την ανάγκη πολιτικής/ιδεολογικής κυριαρχίας. Εξετάζονται τα κοινοβουλευτικά πρακτικά της τριήμερης συζήτησης στην Ελληνική Βουλή (23 -25 Ιανουαρίου 2019) για την κύρωση της Συμφωνίας των Πρεσπών. Χρησιμοποιείται η μεθοδολογική προσέγγιση της εμπειρικά θεμελιωμένης θεωρίας. Η θεωρητική σκευή σε αυτή την διαδικασία συγκροτήθηκε από την στρατηγική επικοινωνία, τα δίπολα αντιπαράθεσης ως εργαλείο καταγραφής της ταυτότητας και της ετερότητας, την διαλεκτική κομματικού συστήματος και εικόνας κρατών (Σαμαράς, 2014), την θεωρία εικόνας στις διεθνείς σχέσεις (π.χ. Alexander, Brewer & Livingston, 2005) καθώς και τις προσεγγίσεις της Feklyunina (2008) για την αυτό-εικόνα ενός κράτους.

«Πραγματισμός» και «ιδεολογία» στην άσκηση πολιτικής: Κριτική λογο-κοινωνιοψυχολογική ανάλυση κοινοβουλευτικού λόγου για το «προσφυγικό»

Λία Φίγγου & Δήμητρα Αναγνωστοπούλου, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η μελέτη αυτή διερευνά την ρητορική κατασκευή της συναίνεσης και την αντιπαράθεση της πραγματιστικής συναινετικής πολιτικής με την ιδεολογία στον κοινοβουλευτικό λόγο για το «προσφυγικό». Το αναλυτικό υλικό αποτελέσαν μεταγραφές δύο κοινοβουλευτικών συζητήσεων για την μεταναστευτική πολιτική την άνοιξη του 2016 στο ελληνικό κοινοβούλιο, εποχή κατά την οποία κυριάρχησε στο δημόσιο διάλογο η ρητορική της «προσφυγικής κρίσης». Υιοθετώντας αναλυτικές αρχές και εργαλεία της ρητορικής ψυχολογίας και της κριτικής λογο-κοινωνιοψυχολογίας, ο κοινοβουλευτικός λόγος προσεγγίζεται ως επικοινωνιακή δράση που αποσκοπεί να πείσει και να υποβαθμίσει πιθανές εναλλακτικές λύσεις. Η ανάλυση δείχνει ότι στο πλαίσιο της συζήτησης της υποτιθέμενης σύνδεσης του προσφυγικού με την ασφάλεια, οι βουλευτές τόσο της κυβερνητικής πλειοψηφίας όσο και της αντιπολίτευσης λογοδοτούν για τις πολιτικές τους επιλογές και υποβαθμίζουν τις πρακτικές των πολιτικών αντιπάλων τους προσφεύγοντας στον πραγματισμό και την αποτελεσματικότητα που αντιπαράθεται στις πολιτικές αποφάσεις που αφορμώνται από την ιδεολογία. Η συζήτηση των ευρημάτων επικεντρώνεται στις προεκτάσεις και μακροκοινωνικές επιπτώσεις της από-ιδεολογικοποίησης της μεταναστευτικής πολιτικής στο όνομα της *realpolitik*.

Κατασκευάζοντας τους πολίτες στον σύγχρονο ελληνικό κοινοβουλευτικό λόγο

Μαρτίνα Σουρβίνου & Λία Φίγγου, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στο πλαίσιο του αναδυόμενου πεδίου της κοινωνικής ψυχολογίας της πολιτεότητας αρκετές έρευνες αντλούν τόσο από καθημερινό, όσο και από θεσμικό λόγο προκειμένου να μελετήσουν τις διαφορετικές εννοιοδοτήσεις της πολιτεότητας. Παρά το γεγονός ότι ένα μεγάλο τμήμα της ερευνητικής παραγωγής την προσεγγίζει με όρους πολιτικής συμμετοχής, αρχίζουν να πολλαπλασιάζονται και μελέτες που αναδεικνύουν διαφορετικές κατασκευές της πολιτεότητας ως ταυτότητας, ως διεκδίκησης και ως (καθημερινής πολιτικής) πρακτικής. Επιπλέον, η βιβλιογραφία για τις κοινωνικές αναπαραστάσεις της πολιτεότητας θεωρείται πως προσφέρει διαφορετικές προοπτικές κατανόησης της πολιτικής συμμετοχής. Η παρούσα ανακοίνωση επιχειρεί να εστιάσει στους τρόπους με τους οποίους ο θεσμικός πολιτικός λόγος αναπαριστά τις πολιτικές πρακτικές και τα κίνητρα πολιτικής δράσης καθημερινών δραστηρίων. Για τον σκοπό αυτό μελετήθηκε ο κοινοβουλευτικός λόγος γύρω από κρίσιμα γεγονότα της ελληνικής επικαιρότητας και συγκεκριμένα, α. την άνοδο της ακροδεξιάς β. το ζητούμενο «νόμος και τάξη» και γ. τις πολιτικές λιτότητας και προσφυγικό (συχνά αποκαλούμενα ως «κρίσεις» του ελληνικού κράτους). Πρακτικά από συνεδρι-

άσεις του ελληνικού κοινοβουλίου αναλύθηκαν με τα εργαλεία που προσφέρει η κριτική κοινωνική λογο-ψυχολογία. Η ανάλυση εντόπισε τις διαθέσιμες αναπαραστάσεις των πολιτών όπως αυτές αρθρώνονται στο πλαίσιο της εκάστοτε συζήτησης, τα διακυβεύματα που συνδέονται με τα διαφορετικά ρητορικά πλαίσια και τις γραμμές επιχειρηματολογίας/λογοδοσίας. Στη συζήτηση σχολιάζονται τα όρια μεταξύ των ξεχωριστών κατασκευών των πολιτών, οι στόχοι στους οποίους αυτές προσανατολίζονται, όπως και οι συνέπειες που έχουν στην πολιτικοποίηση και αποπολιτικοποίηση της δράσης των πολιτών με βάση την αφορμή για την οποία κινητοποιούνται.

12.00 – 13.30 Προσκεκλημένη Ομιλία: *Αντίληψη συναισθηματικών εκφράσεων του προσώπου: Η σημασία του κοινωνικού και πολιτισμικού πλαισίου*

Κωνσταντίνος Καφέτσιος, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης & Πανεπιστήμιο Κρήτης,

Πρόεδρος: Στάμος Παπαστάμου, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Οι συναισθηματικές διαδράσεις αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι των κοινωνικών και διαπροσωπικών σχέσεων, και επακόλουθα, η ικανότητα αποκωδικοποίησης των συναισθηματικών εκφράσεων των άλλων είναι σημαντική για τη λειτουργία των κοινωνικών επαφών. Η ομιλία θα παρουσιάσει αποτελέσματα από ένα μακρόχρονο ερευνητικό πρόγραμμα που αναλύει τη λειτουργικότητα της ακρίβειας και της μεροληψίας στην αποκωδικοποίηση των συναισθηματικών εκφράσεων του προσώπου στις κοινωνικές επαφές και το ρόλο κοινωνικών και (δια)πολιτισμικών παραγόντων σε αυτό. Το πρώτο μέρος της παρουσίασης θα αναλύσει συνοπτικά αποτελέσματα από μελέτες που υιοθέτησαν τη μέθοδο Αξιολόγησης του Συναισθήματος σε Πλαίσιο, και που καταδεικνύουν ότι η ακρίβεια και η στρέβλωση στην αποκωδικοποίηση του συναισθήματος είναι άμεσα συνδεδεμένες με την ύπαρξη και κατανόηση του κοινωνικού πλαισίου κατά την αποκωδικοποίησή τους. Το δεύτερο μέρος θα παρουσιάσει αποτελέσματα από μελέτες σχετικά με τη λειτουργικότητα της ακρίβειας και της μεροληψίας στις καθημερινές επαφές. Το τρίτο μέρος της παρουσίασης θα καταδείξει την επίδραση που έχει ο πολιτισμικός προσανατολισμός σε ατομικό και πολιτισμικό επίπεδο κατά την αποκωδικοποίηση των εκφράσεων του προσώπου. Συνολικά, το σώμα των μελετών αυτών καταδεικνύει τη λειτουργία και τη λειτουργικότητα που έχει η αντίληψη του συναισθήματος στο κοινωνικό πλαίσιο.

16.00 – 18.00 Συμπόσιο 2: *Μένουμε Ευρώπη. Μια κοινωνιοψυχολογική συζήτηση των επιδράσεων της εθνικής και ευρωπαϊκής ταυτότητας στην κοινωνική συνοχή και συμμετοχή σε μια περίοδο κρίσης*

Πρόεδρος-Συζητήτρια: Ξένια Χρυσοχόου, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Το παρόν συμπόσιο στοχεύει να συμβάλει στην κοινωνιοψυχολογική συζήτηση σχετικά με τις πιθανές επιδράσεις της εθνικής και ευρωπαϊκής ταυτότητας στην Κοινωνική συνοχή και συμμετοχή σε μια περίοδο όπου υπάρχει μια έξαρση εθνικιστικών και ξενοφοβικών απόψεων στην Ευρώπη, όπου συζητούνται διαφορετικά σχέδια για την ΕΕ καθώς και η περίπτωση εξόδου από αυτή και όπου συνυπάρχουν ομάδες με διαφορετική πολιτισμική/εθνοτική καταγωγή λόγω μετανάστευσης. Τρεις παρουσιάσεις θα θίξουν αυτά τα ζητήματα μέσα από την παρουσίαση ερευνητικών δεδομένων. Η πρώτη από την Κατερίνα Πετκανοπούλου και συνεργάτες θα εξετάσει τη σχέση προσλαμβανόμενης οικονομικής ανισότητας μεταξύ χωρών της

ΕΕ και εθνικιστικών και ξενοφοβικών αντιλήψεων και τον διαμεσολάβητικό ρόλο της εθνικής ταυτότητας και των κριτηρίων ορισμού του Έλληνα πολίτη. Η δεύτερη από την Σπυριδούλα Ντάνη και συνεργάτες θα εξετάσει πώς ο βαθμός ταύτισης με την Ευρώπη προβλέπει διαφορετικά σχέδια για αυτήν, μια σχέση που διαμεσολαβείται από παράγοντες που καθορίζουν αντιλήψεις για την ΕΕ και τη σχέση της Ελλάδας με αυτή. Επίσης θα εξετάσει τον ρυθμιστικό ρόλο της πολιτικής αυτοτοποθέτησης. Η τρίτη παρουσίαση από τον Βασίλη Παυλόπουλο και συνεργάτες δείχνει πώς η Ευρωπαϊκή ταυτότητα και αυτοαποτελεσματικότητα των εφήβων διαμεσολαβεί την σχέση μεταξύ πολιτικού ενδιαφέροντος και πολιτικής συμμετοχής ενώ ρυθμιστικό ρόλο έχει η καταγωγή τους. Τη συζήτηση που θα ακολουθήσει θα οργανώσει και συντονίσει η Ξένια Χρυσοχόου σε σχέση με την κοινωνιοψυχολογική γραμματεία και την πολιτική συγκυρία.

Η οικονομική ανισότητα στην ΕΕ ως προβλεπτικός παράγοντας εθνικιστικών και ξενόφωβων αντιλήψεων
Κατερίνα Πετκανοπούλου & Ξένια Χρυσοχόου, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών,
Guillermo B. Willis & Rosa Rodríguez-Bailón, University of Granada

Η οικονομική ανισότητα υπονομεύει την κοινωνική συνοχή. Για παράδειγμα έχει δειχθεί ότι το μέγεθος της ψαλίδας ανάμεσα στις οικονομικά εύρωστες και τις οικονομικά αδύναμες χώρες της ΕΕ προβλέπει την απο-ταύτιση από την Ευρωπαϊκή ταυτότητα. Η παρούσα έρευνα (n = 396) μελετά αν η οικονομική ανισότητα στην ΕΕ σχετίζεται επίσης με ισχυρότερες εθνικιστικές και ξενόφοβες αντιλήψεις. Διαφορετικές πτυχές της ταύτισης με την εθνική ταυτότητα (ικανοποίηση, αλληλεγγύη, στερεοτυπικότητα, κεντρικότητα και ομοιογένεια) καθώς επίσης και τα διαφορετικά κριτήρια που χρησιμοποιούν οι πολίτες για τον ορισμό της εθνικής ταυτότητας μετρήθηκαν ως πιθανοί διαμεσολαβητικοί παράγοντες στη σχέση ανάμεσα στην οικονομική ανισότητα στην ΕΕ και τον εθνικισμό και στη σχέση ανάμεσα στον εθνικισμό και την ξενοφοβία αντίστοιχα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η πρόσληψη της οικονομικής ανισότητας ανάμεσα στα κράτη της ΕΕ προβλέπει θετικά την υιοθέτηση εθνικιστικών αντιλήψεων ανεξάρτητα και πέρα από το προσλαμβανόμενο στάτους της Ελλάδας στην ΕΕ. Επιπλέον, αυτή η σχέση βρέθηκε να διαμεσολαβείται από την αντίληψη ότι η εθνική ταύτιση παίζει κεντρικό ρόλο στην ταυτότητα του ατόμου καθώς επίσης και από το αίσθημα της ικανοποίησης με την εθνική ταυτότητα (και όχι από άλλες πτυχές της ταύτισης). Ο εθνικισμός με τη σειρά του βρέθηκε να προβλέπει την ξενοφοβία διαμέσου της υιοθέτησης ανελαστικών κριτηρίων για τον ορισμό του ποιος/α θα πρέπει να θεωρείται Έλληνας/ίδα (πχ. αυτός/ή που έχει Έλληνες γονείς). Τα αποτελέσματα αυτά εμπλουτίζουν τον διάλογο γύρω από επίκαιρα κοινωνικοπολιτικά ζητήματα όπως για παράδειγμα η άνοδος ακροδεξιών κομμάτων και υπογραμμίζουν τη σημασία της μελέτης των διαδικασιών κοινωνικής ταύτισης ως ένα πολύπλοκο και πολυδιάστατο φαινόμενο.

Βαθμός ταύτισης με την Ευρώπη και ευρωπαϊκά πολιτικά σχέδια: Ποιοι και για ποια Ευρώπη μιλάμε;
Σπυριδούλα Ντάνη & Ισιδώρα Νικολοπούλου, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών,
Denis Sindic, ISCTE, Lisbon University
Ξένια Χρυσοχόου, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η συζήτηση γύρω από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή ταυτότητα τέθηκε στο προσκήνιο λόγω της οικονομικής κρίσης που είχε πολιτικές προεκτάσεις λόγω της διαχείρισής της στα πλαίσια της Ευρωπαϊ-

κής Ένωσης και των Ευρωπαϊκών θεσμών. Στα πλαίσια αυτά συζητήθηκαν στο ευρύτερο πολιτικό πεδίο τρία σχέδια: η έξοδος της Ελλάδας από την ΕΕ, η διεύρυνση και ολοκλήρωση της ΕΕ και μια ΕΕ που δίνει μεγαλύτερη αυτονομία στις εθνικές κυβερνήσεις. Η παρούσα έρευνα που έγινε με ερωτηματολόγιο σε 198 Έλληνες και Ελληνίδες 18-54 ετών, διερευνά τη σχέση του βαθμού ταύτισης με την Ευρώπη με αυτά τα πολιτικά σχέδια. Η υπόθεση εργασίας είναι ότι αυτή η σχέση θα διαμεσολαβείται από παράγοντες: α) νομιμοποίησης της ΕΕ στη βάση της Αλληλεγγύης, των κοινών αξιών και της πολιτικής αρχής, β) την προσλαμβανόμενη ισχύ της Ελλάδας στην ΕΕ και γ) την αίσθηση διάβρωσης των εθνικών αξιών και πρακτικών από ξένες αξίες. Ρυθμιστικός παράγοντας αυτής της σχέσης είναι η πολιτική αυτοτοποθέτηση των συμμετεχόντων/ουσών. Τα αποτελέσματα έδειξαν διαφορετικές διαμεσολαβήσεις της εν λόγω σχέσης: Την ευρωπαϊκή ταύτιση με το πολιτικό σχέδιο της μεγαλύτερης ολοκλήρωσης διαμεσολαβούν η πολιτική ισχύς της Ελλάδας και η αρχή της αλληλεγγύης. Την ευρωπαϊκή ταύτιση με το πολιτικό σχέδιο εξόδου από την ΕΕ διαμεσολαβεί η απειλή. Επιπλέον αυτή η διαμεσολάβηση είναι περισσότερο ισχυρή για όσους/ες τοποθετούνται αριστερά στην κλίμακα πολιτικής αυτοτοποθέτησης. Η σχέση ανάμεσα στην ευρωπαϊκή ταύτιση και το πολιτικό σχέδιο μιας ΕΕ με πιο αυτόνομες εθνικές κυβερνήσεις είναι αδιαμεσολάβητη. Τα αποτελέσματα θα συζητηθούν σε σχέση με κοινωνιο-ψυχολογικές θεωρίες αλλά και την τρέχουσα πολιτική συγκυρία.

Η ευρωπαϊκή διάσταση της ενεργού πολιτικότητας σε εφήβους διαφορετικής καταγωγής: Είναι ζήτημα ταυτότητας ή αυτοαποτελεσματικότητας;

Βασίλης Παυλόπουλος & Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η ευρωπαϊκή διάσταση της ενεργού πολιτικότητας των εφήβων δεν έχει μελετηθεί επαρκώς. Αυτό αποτελεί έκπληξη, δεδομένης της σπουδαιότητας του θέματος για λόγους τόσο θεωρητικούς, όσο και κοινωνικούς. Παρόμοια υποτιμημένα ερευνητικά είναι η ενεργός πολιτικότητα των εφήβων διαφορετικής καταγωγής, καθώς οι περισσότερες μελέτες εξαντλούνται σε διάφορες όψεις της αποκαλούμενης προσαρμογής των μεταναστών. Η παρούσα έρευνα στοχεύει να συμβάλει στην κατανόηση των παραπάνω εστιάζοντας σε δύο διεργασίες που εξηγούν την ευρωπαϊκή συνιστώσα της ενεργού πολιτικότητας, δηλ. την ευρωπαϊκή ταυτότητα και τις προσδοκίες αυτοαποτελεσματικότητας. Το δείγμα αποτέλεσαν 583 μαθητές Λυκείου (μέση ηλικία: 15,1 έτη, 60% κορίτσια), από τους οποίους οι 201 (35%) είχαν μεταναστευτικό υπόβαθρο. Οι μετρήσεις περιλάμβαναν το πολιτικό ενδιαφέρον, δύο διαστάσεις (εξερεύνηση, δέσμευση) της ευρωπαϊκής και της ελληνικής ταυτότητας, την πολιτική αυτοαποτελεσματικότητα, τις αναπαραστάσεις για τον Ευρωπαίο πολίτη και πέντε δείκτες πολιτικής και κοινωνικής συμμετοχής. Οι αναλύσεις έλεγξαν μια σειρά από μοντέλα διαμεσολάβησης της ευρωπαϊκής ταυτότητας και της αυτοαποτελεσματικότητας στη σχέση μεταξύ πολιτικού ενδιαφέροντος και πολιτικής συμμετοχής, με ρυθμιστικό παράγοντα την καταγωγή. Διαπιστώθηκε ότι η ενεργός πολιτικότητα έχει μάλλον λειτουργικό χαρακτήρα για τους εφήβους με μεταναστευτικό υπόβαθρο, ως καταλύτης για την κοινωνική τους ενσωμάτωση. Από το άλλο μέρος, οι έφηβοι ελληνικής καταγωγής χρειάζονται να διαπραγματευθούν περισσότερο την ευρωπαϊκή τους ταυτότητα προκειμένου να εμπλακούν σε δράσεις πολιτικής και κοινωνικής συμμετοχής, πιθανόν για να την καταστήσουν συμβατή με την ισχυρή ελληνική τους ταυτότητα. Τα παραπάνω αναδεικνύουν τη σημασία της ευρωπαϊκής διάστασης της πολιτικότητας, ως το κατ' εξοχήν πεδίο διαμόρφωσης μιας συμπεριληπτικής και υπερεθνικής, αν και όχι απαραίτητα συνεκτικής, ευρωπαϊκής ταυτότητας.

18.30 – 20.00 Θεματική Συνεδρία 2: Κοινωνικές ταυτότητες

Πρόεδρος: Αντώνης Γαρδικιώτης

Ταυτότητες, μετακίνηση και «ανήκειν» στον καθημερινό λόγο περί Grexit

Μαρία Ξενιτίδου & Γιάννης Μίχος, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση ταυτοτικών κατασκευών που αναδύονται στον καθημερινό λόγο Ελλήνων πολιτών, όπως αυτός αρθρώνεται στο πλαίσιο της συζήτησης περί Grexit. Αντιλώντας από την πρόσφατη βιβλιογραφία σε σχέση με την μετακίνηση και την «πολιτεότητα» που απασχολούν έντονα τον δημόσιο, θεσμικό και καθημερινό λόγο την τελευταία πενταετία κυρίως λόγω της ραγδαίας μετακίνησης μεταναστών και προσφύγων στην Ευρώπη, εγείρονται ερωτήματα όπως: α) ποιος ανήκει πού μέσα στο εθνικό και ευρωπαϊκό πλαίσιο, β) ποιοι επωφελούνται και ποιοί αποκλείονται από την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Τα συγκεκριμένα ερωτήματα τοποθετούνται στον πυρήνα ενός πλήθους εθνικών πολιτικών, αλλά και ευρύτερα στη βάση ζητημάτων που αφορούν, την (ελεύθερη) μετακίνηση, το κράτος πρόνοιας και το πρόγραμμα ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, όπως καταδεικνύει το Grexit. Το Grexit προσεγγίζεται ως ρηματικό πλαίσιο αντιπαραθέσεων και αμφισβητήσεων, ως κρίσιμη στιγμή στη νοηματοδότηση και ανανοηματοδότηση της μετακίνησης και του ανήκειν. Ως εκ τούτου, η ανακοίνωση εστιάζει σε κατασκευές της μετακίνησης και του ανήκειν στο παραπάνω πλαίσιο λόγου δεδομένου ότι η επίσημη πολιτική παρέχει ένα θεσμικό πλαίσιο συμπερίληψης και αποκλεισμού, τα οποία αποτελούν συγχρόνως διακυβεύματα των καθημερινών κοινωνικών σχέσεων και της δημόσιας συζήτησης. Η μελέτη εστιάζει στον καθημερινό λόγο σε συνθήκες ομαδικών και ατομικών συνεντεύξεων (N=40 συμμετέχοντες), οι οποίες αναλύονται από την οπτική της κριτικής κοινωνικής λογοψυχολογίας και της ρητορικής ψυχολογίας. Παρουσιάζονται γραμμές επιχειρηματολογίας που αναπτύσσονται γύρω από τη μετακίνηση στην Ευρώπη, τόσο σε ό,τι αφορά μετακίνηση πολιτών από χώρες μέλη της ΕΕ όσο και από «τρίτες χώρες» στο πλαίσιο προκλήσεων στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Τέλος, σκιαγραφούνται τόσο οι ρητορικές κατασκευές της σχέσης με έναν τόπο και της πολιτεότητας, όσο και οι ιδεολογικές και πολιτικές τους συνέπειες στον καθημερινό λόγο Ελλήνων πολιτών.

Η συλλογική νοσταλγία προστατεύει τη συλλογική ταυτότητα απέναντι στην απειλή απανθρωποποίησης

Γεώργιος Αμπακούμκιν, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας,

Tim Wildschut & Κωνσταντίνος Σεντικίδης, University of Southampton,

Marina Ferreira & Rita Guerra, Lisbon University Institute, ISCTE-IUL,

Agnieszka Golec de Zavala, Goldsmiths, University of London

Η νοσταλγία, μια έντονη συναισθηματική επιθυμία για το παρελθόν, είναι ένα συναίσθημα με ευεργετικές ιδιότητες για τους ανθρώπους, τόσο ατομικά όσο και συλλογικά. Μια ευεργετική ιδιότητα είναι ότι η συλλογική νοσταλγία προστατεύει τη συλλογική ταυτότητα απέναντι σε απειλές. Σε συμφωνία με αυτή τη θέση, δείξαμε σε προηγούμενη συναφειακή έρευνα ότι η συλλογική νοσταλγία διαμεσολαβεί τη σχέση μεταξύ της απειλής απανθρωποποίησης και της συλλογικής ταύτισης. Συγκεκριμένα, δείξαμε ότι η απειλή απανθρωποποίησης (ως μετααντιλήψεις απανθρωποποίησης) των ατόμων με βάση την εθνική τους ταυτότητα συνέβαλε

στην αύξηση της συλλογικής νοσταλγίας. Επιπλέον, μέσω της συλλογικής νοσταλγίας, η απειλή απανθρωποποίησης της εθνικής ενδοομάδας συνέβαλε στην αύξηση της ταύτισης με αυτήν και στη μείωση της ταύτισης με την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.). Στην παρούσα έρευνα εξετάσαμε πειραματικά αυτή τη σχέση διαμεσολάβησης με δύο μελέτες. Στη Μελέτη 1, χειριστήκαμε τη διαμεσολαβούσα μεταβλητή (συλλογική νοσταλγία) σε δύο χώρες της Ε.Ε., την Ελλάδα και το Ηνωμένο Βασίλειο, και μετρήσαμε τη συλλογική ταύτιση (εθνική και με την Ε.Ε.). Η συλλογική νοσταλγία επηρέαζε τη συλλογική ταύτιση. Στη Μελέτη 2, χειριστήκαμε τη μετασπίληση απανθρωποποίησης της εθνικής ενδοομάδας και μετρήσαμε τις υπόλοιπες μεταβλητές (συλλογική νοσταλγία, ταύτιση με την εθνική ενδοομάδα και με την Ε.Ε.) προκειμένου να εξετάσουμε το πλήρες μοντέλο διαμεσολάβησης. Ένα κύριο εύρημα των αναλύσεων ήταν συμβατό με το μοντέλο, δηλαδή, η μετασπίληση απανθρωποποίησης αύξανε την εθνική ταύτιση μέσω της συλλογικής νοσταλγίας, ενώ μείωνε την ταύτιση με την Ε.Ε. μέσω της ίδιας οδού. Τα ευρήματα συζητούνται κυρίως ως προς τον ρόλο της συλλογικής νοσταλγίας για τη συλλογική ταυτότητα.

Κατασκευάζοντας σεξουαλικές και έμφυλες ταυτότητες, δικαιώματα και διεκδικήσεις στον καθημερινό λόγο: Δυναμικές μορφές πολιτειότητας και κοινωνική αλλαγή

Ιωάννης Μίκος & Λία Φίγγου, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η ένταξη της μελέτης των δικαιωμάτων της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ευρύτερα στο πλαίσιο της διερεύνησης των σεξουαλικών και έμφυλων διαστάσεων της πολιτειότητας συνιστά ένα αναπτυσσόμενο ερευνητικό πεδίο που ασκεί κριτική σε εδραιωμένα ετεροκανονικά πρότυπα, αναδεικνύει ποικίλες προβληματικές γύρω από την έννοια του «δικαιώματος» και υποδεικνύει εναλλακτικές προοπτικές ανάπτυξης της πολιτειότητας. Στηριζόμενη στη σχετική βιβλιογραφία, η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στον εντοπισμό των επιχειρηματολογικών αποθεμάτων που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή έμφυλων και σεξουαλικών ταυτοτήτων στον καθημερινό λόγο, καθώς και στη μελέτη των συνεπειών αυτών των κατασκευών για τις διεκδικήσεις και την πρόσβαση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας σε δικαιώματα. Τα δεδομένα της έρευνας αντλούνται από 7 ομάδες εστίασης 6-10 ατόμων και αναλύονται βάσει των εννοιολογικών εργαλείων που παρέχει η Κριτική Κοινωνική Λογοψυχολογία. Η ανάλυση αναδεικνύει τη διάκριση των ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτοτήτων σε ευνοημένες και περιθωριοποιημένες, γεγονός που οδηγεί σε διαφορετικές ή άνισες μορφές πολιτειότητας και σε ξεχωριστούς τρόπους διεκδίκησης. Οι δυνάμει αντιτιθέμενες κατασκευές της διεκδίκησης δικαιωμάτων ως ατομικής / διαπροσωπικής ή συλλογικής / κινηματικής και ως συντηρητικής ή ριζοσπαστικής αναπαρίστανται ως άμεσα εξαρτημένες από τις εκάστοτε κοινωνικο-πολιτικές συνθήκες και από τα χαρακτηριστικά αυτών που διεκδικούν. Η συζήτηση επικεντρώνεται στην ανάδειξη των φιλελεύθερων και πατριαρχικών προταγμάτων / διλημάτων που διαπερνούν τις διάφορες κατασκευές ταυτοτήτων, δικαιωμάτων και πολιτειότητας, καθώς και στις συνέπειες αυτών για έναν δυνάμει μετασχηματισμό της σεξουαλικής πολιτειότητας.

Σάββατο 30 Νοεμβρίου

09.30 – 11.30 Θεματική Συνεδρία 3: Η ηθική ως αντικείμενο μελέτης της κοινωνικής ψυχολογίας
Πρόεδρος: Βασίλης Παυλόπουλος

Ηθική ακεραιότητα και ευδαιμονία: Μια θεωρητική απόπειρα καταγραφής της αιτιώδους σχέσης τους
Αλέξιος Αρβανίτης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Στο έργο του Αριστοτέλη και, κυρίως, στα Ηθικά Νικομάχεια συναντάται για πρώτη φορά η διάκριση ηδονιστικών και ευδαιμονικών προσεγγίσεων στην ευημερία. Ίσως η βασική ιδέα της διάκρισης είναι ότι υπάρχει κάτι περισσότερο στην ευτυχία από την απλή παρουσία θετικού συναισθήματος και την απουσία αρνητικού συναισθήματος. Κατά τον Αριστοτέλη δύο είδη «αρετής» συνδέονται με την ευημερία, η διανοητική και η ηθική αρετή. Σε αυτήν την παρουσίαση θα αναφερθώ πρωτίστως στην ηθική αρετή και θα αποπειραθώ να δώσω μια ψυχολογική ερμηνεία της αιτιώδους σχέσης μεταξύ της ηθικής ακεραιότητας ενός ατόμου και της συνακόλουθης ευτυχίας του. Η ερμηνεία αυτή θα βασίζεται στη θεωρία αυτοπροσδιορισμού (Self-Determination Theory), βάσει της οποίας μπορούν να προσδιοριστούν τα κίνητρα μιας ηθικής πράξης (Arvanitis, 2017) αλλά και η ανάπτυξη της ηθικής ακεραιότητας (Arvanitis & Kalliris, υπό δημοσίευση). Η ηθική αρετή προκύπτει μέσω της αλληλεπίδρασης του ατόμου με το περιβάλλον και μπορεί να υποστηριχθεί με εσωτερικά κίνητρα που συνδέονται με την ευημερία. Βασικό αντικείμενο της παρουσίασης θα είναι η σύνδεση εσωτερικών κινήτρων με την ηθική ακεραιότητα και ακολούθως με την ευημερία.

«Το ηθικό πλεονέκτημα είναι στο DNA μας»: Πολιτική τοποθέτηση και ηθική υπεροχή της ουσιοποιημένης ενδοομάδας

Αλεξάνδρα Χαντζή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Υπάρχουν ενδείξεις ότι η πολιτική τοποθέτηση σχετίζεται με ψευδαίσθηση ηθικής υπεροχής (Graham et al., 2012): «φιλελεύθεροι» θεωρούν ότι υπερέχουν «συντηρητικών» ως προς δικαιοσύνη, αμοιβαιότητα και συμπόνια (ατομική διάσταση), ενώ «συντηρητικοί» ότι υπερέχουν «φιλελεύθερων» ως προς ενδοομαδική αφοσίωση και σεβασμό στην ιεραρχία («συγκολλητική» διάσταση). Παράλληλα, η ουσιοποίηση της ενδοομάδας που αποσκοπεί στην οριοθέτησή της και τη νομιμοποίηση της ύπαρξής της (Wagner et al., 2009) πιθανόν να σχετίζεται με την πολιτική τοποθέτηση. Βάσει αυτών, σχεδιάστηκαν δύο μελέτες που εξετάζουν την επίδραση της ηθικής υπεροχής (μελέτη 1), της ουσιοποίησης (μελέτη 2), μελών υποθετικού πολιτικού κόμματος, και της πολιτικής αυτοτοποθέτησης των συμμετεχόντων (ρυθμιστική μεταβλητή), στην προσλαμβανόμενη πολιτική τοποθέτηση των μελών του. Στην πρώτη μελέτη, η κύρια επίδραση του πειραματικού χειρισμού της ηθικής υπεροχής (υψηλή – χαμηλή) των μελών του πολιτικού κόμματος στην προσλαμβανόμενη πολιτική τους τοποθέτηση (οι ηθικά υπερέχοντες θεωρήθηκαν πιο «αριστεροί»), ρυθμίζεται από την πολιτική αυτοτοποθέτηση: «δεξιόι» και «αριστεροί» θεωρούσαν ως ενδοομάδα (δηλαδή πιο δεξιούς και πιο αριστερούς αντίστοιχα) τους ηθικά υπερέχοντες και τους ουσιοποιούσαν (υπό όρους «φυσικών ειδών») σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι τους ηθικά ελλειμματικούς. Στη δεύτερη μελέτη, η κύρια επίδραση του πειραμα-

τικού χειρισμού της ουσιοποίησης (υψηλή – χαμηλή) των μελών του πολιτικού κόμματος στην προσλαμβανόμενη πολιτική τους τοποθέτηση (τα ουσιοποιημένα μέλη θεωρήθηκαν πιο «δεξιό»), ρυθμίζεται από την πολιτική αυτοτοποθέτηση: μόνο οι δεξιό συμμετέχοντες θεωρούσαν πιο δεξιά (ενδοομάδα) τα ουσιοποιημένα μέλη και τα προσλάμβαναν ως ηθικά υπερέχοντα ως προς τη συγκολλητική διάσταση της ηθικής. Τα αποτελέσματα δείχνουν συμβατά με την ψευδαίσθηση ηθικής υπεροχής, αναδεικνύοντας την ουσιοποίηση της ενδοομάδας στο πλαίσιο της πολιτικής τοποθέτησης.

Η επίδραση της αυτόνομης μετασχηματιστικής ηγεσίας στην επίδοση και την ευημερία: Πειραματική έρευνα
Παναγιώτης Κατάκης & Αλέξιος Αρβανίτης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Στο πλαίσιο της παρούσας πειραματικής έρευνας, μελετήθηκε η επίδραση της μετασχηματιστικής ηγεσίας (Bass, 1985) στην επίδοση των εργαζομένων και την συναισθηματική τους ευημερία. Στην σχέση μετασχηματιστικής ηγεσίας και επίδοσης, εξετάστηκε η διαμεσολάβηση της κάλυψης των βασικών ψυχολογικών αναγκών (Ryan & Deci, 2017). Τέλος, ερευνήθηκε η αλληλεπίδραση δύο τύπων ηγεσίας, της μετασχηματιστικής και της αυτόνομης, που μελετάται στα πλαίσια της θεωρίας αυτοπροσδιορισμού, στην επίδοση των συμμετεχόντων. Δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν φοιτητές ψυχολογίας (n= 152), οι οποίοι διάβασαν βινιέτες, που απεικόνιζαν έναν ηγέτη, και έλυσαν μια άσκηση καταιγισμού ιδεών, που μετρούσε την επίδοση τους. Η επίδοση μετρήθηκε με βάση την ποσότητα των ιδεών, την καινοτομία αυτών και την επιμονή στην επίλυση της άσκησης. Τέλος, ανέφεραν τον βαθμό κάλυψης των βασικών τους αναγκών και τη συναισθηματική ευημερία τους. Η μετασχηματιστική ηγεσία άσκησε ισχυρή θετική επίδραση τόσο στην ολική επίδοση των συμμετεχόντων, όσο και στη συναισθηματική τους ευημερία. Η επίδραση στην επίδοση αφορούσε στην καινοτομία της εργασίας και την επιμονή σε αυτήν. Επίσης, η κάλυψη των βασικών ψυχολογικών αναγκών διαμεσολάβησε στις παραπάνω σχέσεις, και ιδιαίτερα η κάλυψη της ανάγκης για αυτονομία και επιδεξιότητα. Τέλος, παρατηρήθηκε σημαντική αλληλεπίδραση της μετασχηματιστικής και αυτόνομης ηγεσίας στην επίδοση των συμμετεχόντων. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναδεικνύουν τις ευεργετικές επιδράσεις της μετασχηματιστικής ηγεσίας τόσο στην επίδοση, όσο και στο καλώς έχειν των εργαζομένων. Η καινοτομία της έρευνας έγκειται στην μελέτη της αλληλεπίδρασης της μετασχηματιστικής ηγεσίας και αυτόνομης ηγεσίας στην επίδοση, ενώ προτείνεται η υιοθέτηση μετασχηματιστικού στυλ ηγεσίας από τους ηγέτες των οργανωσιακών δομών, το οποίο προωθεί την αυτονομία των εργαζομένων.

Κωδικοποίηση της στάσεως διά της αποδομήσεως: Τα αρνητικά ηθικά επιχειρήματα προς το Facebook για το σκάνδαλο της Cambridge Analytica ως μέσο παραμετροποίησης των στάσεων προς την ψηφιακή τεχνολογία
Κυριάκος Κολοβός, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου,
Δήμητρα Μιχαήλ & Αναστασία Καποδίστρια, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Το σκάνδαλο της Cambridge Analytica που αφορούσε την υποκλοπή προσωπικών πληροφοριών 87 εκατομμυρίων χρηστών του Facebook για πολιτικούς σκοπούς, οδήγησε σε αποδόμηση του ήθους του CEO του Facebook Mark Zuckerberg ως φερόμενου συνενόχου μέσω ρητορικών επιθέσεων. Η έννοια του ήθους

αποκρυσταλλώνεται στα αντιλαμβανόμενα χαρακτηριστικά μιας (δυνάμει) πηγής ενός μηνύματος που καθορίζουν την στάση απέναντί της (McCroskey, 2006) (Αριστοτέλης, 1954). Η επίδραση αυτή γίνεται κρισιμότερη όταν το υποκείμενο μελέτης συνιστά σύμβολο συλλογικής ταυτότητας, οδηγώντας σε επεκτατική αναδιαμόρφωση των στάσεων προς την εκάστοτε συλλογικότητα, εν προκειμένω την Ψηφιακή Τεχνολογία. Η παρούσα έρευνα εστιάζεται σε ένα συγκεκριμένο είδος επίθεσης: Το Αρνητικό Ηθικό Επιχειρήμα. Πρόκειται για πρωτογενή προσωπική επίθεση ή αντίκρουση ενός επιχειρήματος διά της αντιθέσεως με επίκεντρο τη προσωπικότητα του στόχου, την κατάσταση στην οποία βρίσκεται και τις αντιφάσεις μεταξύ λόγων και έργων (Minot 1981- Briton 1986, Walton 1998). Εξετάσθηκαν τα αρνητικά Ηθικά Επιχειρήματα προς τον Mark Zuckerberg & το Facebook. Η συγκεκριμένη προσέγγιση επέτρεψε την μελέτη της ρητορικής κατασκευής των επιθέσεων και της συχνότητας εμφάνισης κάθε τύπου επιχειρήματος, με αποτέλεσμα την εξαγωγή συμπερασμάτων για την συνδυακύμανση μεταξύ του τύπου επιχειρήματος και των στάσεων προς την Ψηφιακή Τεχνολογία. Αξιοποιήθηκε σώμα κειμένων εντός της δημόσιας σφαίρας που συγκροτήθηκε από το Εργαστήριο Στρατηγικής Επικοινωνίας. Μέσω καταγραφής σε κλείδα παρατηρήσεων, ταυτοποιήθηκαν οι κατά ήθους επιθέσεις βάσει της τυπολογίας του Walton. Η αξιοπιστία και η λειτουργικότητα αυτής της μεθοδολογικής προσέγγισης έχει ελεγχθεί σε προγενέστερες έρευνες για τα ΑΗΕ στο ελληνικό κοινοβούλιο για το Μνημόνιο (Σαμαράς κ.ά, 2015) και στο αγγλικό κοινοβούλιο για το Brexit (Κολοβός & Παπαγιάννη, 2017)

12.00 – 14.00 Συμπόσιο 3: *Τα ανθρώπινα δικαιώματα σε έναν πολιτισμό πολυπολιτισμικότητας και κοινωνικής ανισότητας: Ψυχοκοινωνικές εκπαιδευτικές παρεμβάσεις σε παιδιά με διαταραχές επικοινωνίας*
Πρόεδρος: **Αναστασία-Βαλεντίνη Ρήγα**, Ελληνικός Σύνδεσμος Ηνωμένων Εθνών
Συζητήτρια: **Αναστασία Κοτσιαφύτου**, ΚΕΣΥ, Υπουργείο Παιδείας

Στη σύγχρονη εποχή, τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, η Παγκόσμια Διακήρυξή τους το 1948, αποτελούν το σημείο αφετηρίας προς εξερεύνηση υπό το πρίσμα της εκπαίδευσης και της ψυχοκοινωνικής στήριξης, ιδιαίτερα των ευπαθών ομάδων. Το Συμπόσιο αναφέρεται στις παρεμβάσεις και την εκπαίδευση αφενός των παιδιών με διαταραχές επικοινωνίας, επίκτητες και μη και αφετέρου των κακοποιημένων από τη βία συνομηλικών τους, τίθενται δε, τα εξής ερωτήματα: α) αποτελούν τα ανθρώπινα δικαιώματα ένα πραγματικό μέσον στήριξης των ευπαθών ομάδων, β) θεωρούνται ως κομβικό σημείο γύρω από το οποίο περιστρέφονται τα σημαντικά θέματα της εκπαίδευσης στη διαφορετικότητα, στην εξάλειψη της κοινωνικής ανισότητας και στην ανάγκη για κοινωνική αναγνώριση και αυτοπροσδιορισμό; Ο προβληματισμός μας εδράζεται στη βεβαιότητα ότι οι θεσμοί οφείλουν να συμβάλλουν αποφασιστικά και συντεταγμένα στη διάδοση της κουλτούρας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στην καθολικότητά τους, ιδιαίτερα σε ότι αναφέρεται στις κοινωνικές ευπαθείς ομάδες, όπως τα παιδιά με ιδιαίτερα προβλήματα μάθησης ή εκείνα τα κακοποιημένα από τη βία εντός ή εκτός της οικογένειας. Η κατοχύρωση των δικαιωμάτων των παιδιών αυτών και η προστασία τους χρήζουν ιδιαίτερης νομικής, εκπαιδευτικής και ψυχοκοινωνικής στήριξης, στοιχεία των οποίων θίγει το συμπόσιο αυτό. Η νομική και πρακτική εφαρμογή των παρεμβάσεων, θα παραμένει πάντοτε το ζητούμενο. Χρειάζεται ένας συνδυασμός προώθησης δράσεων, προτάσεων και εκπαιδευτικών πράξεων πολιτείας και κοινωνίας, των πολιτών για την κατοχύρωση των δικαιωμάτων τους.

Νομικό πλαίσιο προστασίας των ανηλίκων στην ελληνική έννομη τάξη: Οι προκλήσεις μιας πολυπολιτισμικής πραγματικότητας.

Σάββας Γεωργιάδης, Πρωτοδικείο Αθηνών

Στα πλαίσια της παρούσας εισήγησης θα γίνει μια προσπάθεια να οριοθετηθεί η θέση και προστασία του ανηλίκου κατά το ελληνικό και διεθνές δίκαιο σε καταστάσεις ενδοοικογενειακής βίας και σχολικού εκφοβισμού. Η νομική προστασία του παιδιού και της παιδικής ηλικίας στην Ελλάδα κατοχυρώθηκε αυτοτελώς για πρώτη φορά το 1975 στο Ελληνικό Σύνταγμα και ακολουθεί έκτοτε μία εξελικτική πορεία. Η επίδραση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού υπήρξε καταλυτική τόσο στη νομική μεταχείριση του παιδιού στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε τη νομική προστασία του ανηλίκου σε δύο μορφές θυματοποίησης του, οι οποίες διαφέρουν σημαντικά: πρώτα μέσα στο πυρήνα της οικογένειας και δεύτερον σε εκπαιδευτικά ιδρύματα. Ο θύτης στη πρώτη περίπτωση συνήθως είναι ενήλικος ενώ στη δεύτερη περίπτωση συνήθως είναι ανήλικος. Η προστασία των ανηλίκων στις παραπάνω περιπτώσεις στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από την ακόλουθη ιδιαιτερότητα: από τη μια εξελίσσεται και ανάγεται σε αυτοτελή κλάδο με κεντρική έννοια αυτή του συμφέροντος του παιδιού, όπως διαμορφώνεται υπό το φως της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού αλλά και την ενωσιακή νομοθεσία, από την άλλη, υλικές συνθήκες και θεσμικές αγκυλώσεις ή και στερήσεις οδηγούν σε ατροφική ανάπτυξη του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου προστασίας των ανηλίκων στην ελληνική πολυπολιτισμική κοινωνία.

Τα Δικαιώματα του παιδιού - Το παιδί ως ενεργητικός φορέας δικαιωμάτων: Εκπαίδευση και πολιτιστικές δραστηριότητες

Ειρήνη Κατσαλή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Είναι γεγονός πως τα χαρακτηριστικά της παιδικής ηλικίας υπεισέρχονται στο σχολικό περιβάλλον, το οποίο αποδίδει συγκεκριμένους «ρόλους» στα παιδιά και αυτά με τη σειρά τους, τους αμφισβητούν, τους ανατρέπουν ή και τους αρνούνται. Στο πλαίσιο αυτό καθορίζονται οι κοινωνικές προσδοκίες και απαιτήσεις ως προς τις δεξιότητές τους, καθώς και το προσδοκώμενο επίπεδο βιολογικής, συναισθηματικής, νοητικής και γνωστικής ανάπτυξής τους. Τα παιδιά συνιστούν την κατ' εξοχήν κοινωνική κατηγορία, η οποία υφίσταται την άσκηση επιτήρησης και ελέγχου της κοινωνίας των ενηλίκων, μετονομαζομένης σε πρόληψη, προστασία και ενδιαφέρον, στοχεύοντας στην προσωπική ασφάλεια, τη μέριμνα για την υγεία και την ευημερία του παιδιού. Σ' ένα σχολείο, όπου η παιδαγωγική και κοινωνική ζωή οργανώνεται βάσει των αρχών της αυτονομίας και της ελευθερίας, ο πολιτισμός της γνώσης, της επικοινωνίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς στηρίζει την κοινωνική αλληλεγγύη, εξασφαλίζει την κοινωνική προστασία και ενσωμάτωση, όχι μόνον καταπολεμώντας την ποικιλομορφία και τις οποιεσδήποτε διακρίσεις αλλά και επιδεικνύοντας σεβασμό στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του παιδιού, με αποτέλεσμα την υγιή ανάπτυξη και την καλλιέργεια των δεξιοτήτων του στο σχολικό περιβάλλον. Η ενθάρρυνση και προτροπή συμμετοχής του παιδιού σε δραστηριότητες πολιτιστικού ενδιαφέροντος δημιουργεί μία ιδιαίτερη δυναμική της εκπαιδευτικής λειτουργίας και διαμορφώνει την καθημερινή ζωή ενός σχολείου που σέβεται τους κοινωνικούς περιορισμούς, τις αρχές της παιδαγωγικής, ενισχύει το παιδί να συμμετέχει ενεργά στην εκπαιδευτική και

μαθησιακή διαδικασία, εκφραζόμενο και κινούμενο ελεύθερα, δημιουργικά και εργαζόμενο ομαδικά. Έτσι στο πλαίσιο αυτό της ελεύθερης και κατά έναν τρόπο αυτόνομης διαδικασίας επιτυγχάνονται οι στόχοι που έχουν αρχικά εκπαιδευτικά τεθεί μέσω της εργασίας, της συμπεριφοράς και της απόκτησης συνθηκών, της έκφρασης των επιθυμιών, της διαμόρφωσης κλίματος εμπιστοσύνης, της αποκόμισης γνώσεων, καθώς και της συνειδητοποίησης των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων από το ίδιο το παιδί εντός της ομάδας εργασίας του στο σχολικό περιβάλλον, στο οποίο αναπτύσσεται και υγιώς διαμορφώνει την προσωπικότητά του.

Παιδιά και έφηβοι με προβλήματα μάθησης: Δικαίωμα επανένταξης στην εκπαιδευτική διαδικασία

Νικόλαος Χ. Ζυγούρης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ένα από τα σημαντικότερα θέματα που απασχολεί την Ειδική Αγωγή είναι η ενσωμάτωση των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο χώρο του σχολείου. Ενώ σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο υπάρχει έντονο επιστημονικό ενδιαφέρον και ερευνητική δράση γύρω από το συγκεκριμένο θέμα, στη χώρα μας λίγη πρόοδος έχει σημειωθεί. Ωστόσο, σε κοινωνίες ίσων ευκαιριών, είναι ανθρώπινο δικαίωμα του κάθε παιδιού τυπικά αναπτυσσόμενου ή μη να συμμετέχει στη σχολική διαδικασία ανεξάρτητα από τα όποια προβλήματα αντιμετωπίζει. Τα τελευταία χρόνια, γίνεται μια προσπάθεια από το Τμήμα Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας στην κατασκευή και εφαρμογή πλήθους διαδικτυακών εφαρμογών με στόχο την ανίχνευση και τη βελτίωση των μαθησιακών αδυναμιών παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Σκοπός του παρόντος ερευνητικού πρωτοκόλλου ήταν η ανίχνευση μέσω διαδικτυακής εφαρμογής των γνωστικών δεξιοτήτων 51 νηπίων (29 αγόρια και 22 κορίτσια) που φοιτούσαν σε νηπιαγωγεία της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Το σύνολο των συμμετεχόντων ήταν ηλικίας 4 και 5 ετών (Μ.Ο. 4.70, Τ.Α 0.483). Η συστοιχία δοκιμασιών που σχεδιάστηκε και χορηγήθηκε μέσω της διαδικτυακής εφαρμογής αποτελούνταν από έξι υποδοκιμασίες. Ανίχνευση: (α) Εκτελεστικής ικανότητας, (β) Εργαζόμενης οπτικής μνήμης, (γ) Εργαζόμενης ακουστικής μνήμης, (δ/ε) δύο υποδοκιμασίες Φωνολογικής ενημερότητας, και (στ) της Οπτικοχωρικής αντίληψης. Ο λόγος που επιλέχθηκαν συγκεκριμένες γνωστικές λειτουργίες οφείλεται στο γεγονός ότι σχετίζονται σε υψηλό βαθμό με τη μάθηση. Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης κατέδειξαν σημαντικές διαφορές ($p < 0.05$) τόσο στις σωστές απαντήσεις όσο και στο χρόνο ολοκλήρωσης των υποδοκιμασιών τόσο με βάση την ηλικία των συμμετεχόντων όσο και με βάση την ομάδα στην οποία ανήκαν.

15.30 – 17.00 Θεματική Συνεδρία 4: Διεπιστημονικότητα στην Κοινωνική Ψυχολογία

Πρόεδρος: Γεράσιμος Προδρομίτης

Ατομικά δικαιώματα και κοινωνική ψυχολογία: Ερευνητικές και επιστημονικές συγκλίσεις στο πεδίο της φιλο-κοινωνικής συμπεριφοράς

Παναγιώτης Γαλάνης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Κοινωνική Ψυχολογία και Νομική επιστήμη ευρίσκονται σε έναν διαρκή διεπιστημονικό διάλογο, φωτίζοντας επιμέρους πτυχές αμφοτέρων επιστημών και προάγοντας την εξαγωγή στέρεων επιστημονικών

πορισμάτων. Διερευνώντας το ζήτημα της φιλο-κοινωνικής συμπεριφοράς, η έρευνα επικαλείται ενίοτε την υπόθεση του δίκαιου κόσμου (Lerner), κατά την οποία οι άνθρωποι έχουν ανάγκη να πιστεύουν ότι ο κόσμος είναι δίκαιο μέρος όπου ο καθένας παίρνει ό, τι του αξίζει. Η πεποίθηση αυτή τείνει να ενισχυθεί μέσω της εφαρμογής του Δικαίου, δηλ. των νόμων παντός είδους αλλά και της ανακοίνωσης (διά των ΜΜΕ ιδίως) στα άτομα του γεγονότος αυτού. Τοιουτοτρόπως δομείται η δικαϊκή συνείδηση του πολίτη εντός του κράτους δικαίου: δεν είναι παράτολμο να λεχθεί πως στην υιοθέτηση φιλοκοινωνικής συμπεριφοράς διαδραματίζουν καίριο ρόλο και οι κανονιστικές επιρροές, ήτοι μεταξύ άλλων οι πολιτιστικές νόρμες (ορίζοντας την ομοιομορφία στάσεων-συμπεριφορών, λ.χ. νόρμα αμοιβαιότητας/νόρμα κοινωνικής ευθύνης), αλλά και οι νόμοι του κράτους και οι αποφάσεις των δικαστηρίων. Ειδικότερα, εστιάζοντας στο νομικό μέρος των Ατομικών Δικαιωμάτων που προσαπίζονται από το Σύνταγμα, το διεθνές και ενωσιακό δίκαιο, η εκμάθηση των ενδεδειγμένων συμπεριφορών που αναμένονται από τους κοινωνούς εκκινεί ήδη σε μία μικρή ηλικία και ενσταλλάσσεται στον κοινωνικό διά της εκπαίδευσης. Φιλοκοινωνική συμπεριφορά στο πεδίο των ατομικών δικαιωμάτων νοείται εκείνη που αποσκοπεί στην προστασία και ανάδειξη των δύο βασικών ατομικών αγαθών: της ελευθερίας και της ισότητας του ατόμου (με την έννοια της ισονομίας). Ο κοινωνός, λοιπόν, κατανοεί τους πυλώνες της φιλο-κοινωνικής συμπεριφοράς και στην κατανόηση αυτή εμπλέκεται και η νομική κατανόηση των ορίων δράσης του αλλά και της ενδεδειγμένης συμπεριφοράς του έναντι των άλλων κοινωνών.

Πειθώ και συναισθήματα στη Ρητορική του Αριστοτέλη

Δέσποινα Μωραΐτου, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Ο Αριστοτέλης, ήδη στην αρχή της Ρητορικής, διακρίνει τρεις τρόπους με τους οποίους λειτουργεί πειστικά ο (πολιτικός και δικανικός κυρίως) λόγος. Ο πρώτος τρόπος σχετίζεται με τον χαρακτήρα (ήθος) του ομιλητή, ο δεύτερος με τη διάθεση του ακροατή και ο τρίτος με τα αποδεικτικά επιχειρήματα που περιέχονται στον λόγο. Για τον πρώτο τρόπο λειτουργίας του λόγου τονίζει την ανάγκη αξιοπιστίας του ομιλητή, ενώ για τον δεύτερο επισημαίνει τον αποφασιστικό ρόλο του συναισθήματος, που κυριεύει την ψυχή του ακροατή· δεν παίρνουμε τις ίδιες αποφάσεις λυπημένοι ή χαρούμενοι, κυριευμένοι από αγάπη ή από μίσος, γράφει. Ο τρίτος τρόπος πειστικής λειτουργίας του λόγου αφορά αυτή καθαυτή την αποδεικτική διαδικασία. Είναι ευδιάκριτη η αναλογία της τριπλής αυτής διάκρισης που επιχειρεί ο Αριστοτέλης προς τη σύγχρονη θεώρηση της επικοινωνίας και της πειθούς, που διακρίνει τον πομπό ή πηγή της επικοινωνίας, το ίδιο το μήνυμα, και το κοινό, στο οποίο αυτό απευθύνεται. Και εδώ τονίζεται η σημασία της αξιοπιστίας της πηγής, καθώς και η ισχυρή ανάμιξη του συναισθήματος στην πειστική διαδικασία. Στην εισήγηση παρουσιάζεται αρχικά ο παραλληλισμός αυτός μεταξύ της Ρητορικής του Αριστοτέλη και της σύγχρονης θεώρησης της κοινωνικής ψυχολογίας, όσον αφορά αφενός τον πομπό της επικοινωνίας και τα χαρακτηριστικά του, αφετέρου τα συναισθήματα που μέσω του μηνύματος μεταδίδονται στον δέκτη της. Επειδή ο Αριστοτέλης εντάσσει οργανικά στην εξέταση της επικοινωνίας την ανάλυση των κυριότερων συναισθημάτων που συνδέονται με αυτήν, στην εισήγηση εκτίθενται τα βασικά στοιχεία ανάλυσης των συναισθημάτων του φόβου, της οργής και του μίσους, που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τη σύγχρονη μελέτη της ψυχολογίας.

Στρατηγικές διερεύνησης της διαχρονικής μεταβολής μιας θεωρίας μέσω διαδικασιών εμπειρικής θεμελίωσης με βάση την αιτιακή σχέση: Η περίπτωση του σπιράλ της σιωπής

Ευστάθιος Α. Μπαρμπαγιάννης & Αθανάσιος Ν. Σαμαράς, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Στον πυρήνα της έρευνας βρίσκεται η ανάγκη εμπάθυνσης στους συνδεδετικούς-διεπιστημονικούς κρίκους μεταξύ των πεδίων της Κοινωνικής Ψυχολογίας και Επικοινωνίας, μέσα από τη αναζήτηση του ρόλου της τεχνολογίας σε κοινωνιο-ψυχολογικές θεωρίες, εξετάζοντας την υπόθεση του τεχνολογικού ντετερμινισμού στον επιστημονικό λόγο για το «Σπιράλ της Σιωπής» (Neumann, 1974), από την εποχή της Μαζικής Επικοινωνίας μέχρι την Κοινωνία των Δικτύων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η παρούσα έρευνα αποτελεί μία επιστημολογικού χαρακτήρα μελέτη, η οποία μεθοδολογικά οδηγεί στην ανάγκη εστίασης στην επιστημονική σκέψη και δραστηριότητα (Moscovici & Hewston, 1984), μέσα από την οποία ο «επαγγελματίας σοφός» θεωρεί την κοινωνική πραγματικότητα- εν προκειμένω, την διαδικασία διαμόρφωσης της Κοινής Γνώμης, όπως περιγράφεται στο «Σπιράλ της Σιωπής». Σκοπός της μελέτης είναι η ανάδειξη στρατηγικών διερεύνησης της μεταβολής μιας θεωρίας στη διαχρονία, μέσα από την εργαλειακή (αναλυτική και συνθετική) χρήση των Αιτιακών Σχημάτων. Μεθοδολογικά ακολουθείται μία επαγωγικό-υποθετική διαδικασία εμπειρικής θεμελίωσης (Glaser & Strauss, 1967) για την εξαγωγή μιας θεωρίας σχετικά με τη μετεξέλιξη της θεωρίας του «Σπιράλ της Σιωπής». Συγκεκριμένα, οι επιστημονικές δημοσιεύσεις γύρω από το Σπιράλ της Σιωπής συνιστούν το πρωτογενές υλικό. Σε κλειδα παρατηρήσεων αναλύονται τα κεντρικά αιτιακά σχήματα του κάθε δημοσιεύματος, τα οποία συγκροτούν την πυρηνική θεωρία γύρω από το «Σπιράλ της Σιωπής», και εξετάζεται ο ρόλος του τεχνολογικού παράγοντα. Παράλληλα, σε δεύτερη κλειδα καταγράφονται οι κοινωνιοκεντρικοί παράγοντες, οι οποίοι ενδέχεται να καθορίζουν διαφορετικές θεωρήσεις του φαινομένου, όπως η επιστημολογία των ερευνητών/φορέων δημοσίευσης και η χώρο-χρονική διάσταση της έρευνας. Τέλος, εξάγεται μία εμπειρικά θεμελιωμένη θεωρία, η οποία περιγράφει τον τρόπο που οι τεχνολογικοί ή/και κοινωνιοκεντρικοί παράγοντες συνδιακυμαίνονται με τη μορφή των πυρηνικών αιτιακών σχημάτων γύρω από το φαινόμενο του «Σπιράλ της Σιωπής».

17.30 – 19.00 Θεματική Συνεδρία 5: Πολιτική συμμετοχή και συλλογικές δράσεις

Πρόεδρος: Ξένια Χρυσούδου

Η πλατεία ως «συναρμολόγηση»: Μεταίχμιακότητα και δημόσιος χώρος

Αναστασία Ζησάκου & Jesús Rojas Arredondo, Universitat Autònoma de Barcelona

Η παρούσα έρευνα στοχεύει στη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο ορισμένες πρακτικές και αλληλεπιδράσεις μεταξύ ανθρώπινων και μη ανθρώπινων στοιχείων συνθέτουν και οριοθετούν το χώρο δημοφιλούς πλατείας ("Plaza del Sol") στη μητρόπολη της Βαρκελώνης στην Ισπανία. Χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της εστιασμένης εθνογραφίας, πραγματοποιήθηκαν 19 συνεντεύξεις με τους διαφορετικούς «δράστες» της πλατείας (επισκέπτες χώρων διασκέδασης, υπαίθριοι καταναλωτές αλκοόλ, δημοτικοί υπάλληλοι υπεύθυνοι για ζητήματα διαχείρισης δημοσίων συγκρούσεων, γείτονες). Παράλληλα διεξήχθη συμμετοχική παρατήρηση στην πλατεία και σε θεσμικές συνελεύσεις γειτόνων και δημοτικών αρχών, σε συνδυασμό με χρήση οπτικο-ακουστικού υλικού η οποία βοήθησε στη σύνθεση του εθνογραφικού ημερολογίου. Η ανάλυση έδειξε ότι οι

υλικές παρεμβάσεις και οι μετέπειτα νοηματοδοτήσεις και πρακτικές από τους δράστες συνδιαμορφώνουν και μεταμορφώνουν διαρκώς το συμπυκνωμένο χωροχρόνο της πλατείας. Το αστικό δίκτυο αλληλεπιδράσεων ανθρώπινου-μη-ανθρώπινου στοιχείου ξεδιπλώνει την αλληλοδιαπλοκή μεταξύ ελέγχου/ελεύθερης διασκέδασης και δημοσίων/ιδιωτικών τοπολογιών που μεσολαβούν στη διαμόρφωση ποικίλων πρακτικών και μπορούν να προσφέρουν μια εναλλακτική ερμηνεία για τον όρο «δημόσιος χώρος» μέσω της μετατροπής του σε «μεταιχμιακό χώρο». Ο ορισμός αυτός αποσκοπεί στο να αποκαλυφθεί ο υβριδικός χαρακτήρας του και να διαρραγούν οι διχοτομίες που έχουν δημιουργηθεί σχετικά με το τι αποτελεί «δημόσιο», εκθέτοντας ταυτόχρονα τη σημασία των οικονομικών δυνάμεων και σχέσεων που ρυθμίζουν την πόλη.

Προοδευτικά λεξιλόγια και πολιτικός έλεγχος: Η πολιτική χειραγώγηση της «γενιάς Bataclan»

Τηλέμαχος Ιατρίδης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η συμβολή αυτή πραγματεύεται τις ειδικές επιδράσεις που μπορεί να έχουν συγκεκριμένα δημοφιλή προοδευτικά λεξιλόγια ως προς την εξασφάλιση πολιτικού ελέγχου, αναφορικά με την αναπαράσταση ενός σημαντικού γεγονότος με διεθνείς προεκτάσεις – των τρομοκρατικών επιθέσεων στο Παρίσι το Νοέμβριο του 2015. Πέραν των άλλων ιδιαιτεροτήτων τους (π.χ. ως προς την εκτέλεση των επιθέσεων, τον αριθμό των θυμάτων και τη δριμύτητα των αντιτρομοκρατικών μέτρων που ακολούθησαν, όπως το κλείσιμο των γαλλικών συνόρων), οι τρομοκρατικές επιθέσεις στο Παρίσι υπήρξαν ιδιαίτερες ως προς την πλαίσιωσή τους από τα ΜΜΕ και το πολιτικό προσωπικό, στο βαθμό που αυτή βασίστηκε σε εκτενέστατη χρήση των θεμάτων της διαφορετικότητας και της ανοχής για να περιγράψει τα θύματα και τους στόχους που επέλεξαν οι δράστες. Βασισμένη σε δύο εμπειρικές μελέτες, η παρούσα συμβολή πραγματεύεται τις συνέπειες της πλαίσιωσης των επιθέσεων με τους συγκεκριμένους όρους και εξετάζει την επίδραση της πλαίσιωσης αυτής στις αναπαραστάσεις των γεγονότων και στην υποστήριξη των αντιτρομοκρατικών μέτρων που έλαβε η γαλλική κυβέρνηση από μέρους Ελλήνων φοιτητών. Η Μελέτη 1 (N = 111) δείχνει μία έμμεση σχέση ανάμεσα στην προσωπική υιοθέτηση των ιδεολογικών θεμάτων της διαφορετικότητας και στην υποστήριξη αυστηρότερων συννοριακών ελέγχων. Η Μελέτη 2 (N = 81) χειρίστηκε πειραματικά την περιγραφή των θυμάτων των επιθέσεων και δείχνει ότι η ενεργοποίηση των θεμάτων της διαφορετικότητας παρήγαγε αυξημένη υποστήριξη για την εντατικοποίηση των συννοριακών ελέγχων, καθώς και αυξημένη κατανόηση του βασικού συμβολικού στόχου των επιθέσεων ως επίθεση εναντίον της Δύσης. Επομένως, η διαχείριση των ιδεολογικών θεμάτων της διαφορετικότητας επέτρεψε εδώ την παραγωγή άμεσων πολιτικών αποτελεσμάτων, τα οποία θα συζητηθούν περαιτέρω σε σχέση με άλλες, γνωστές οξύμωρες επιδράσεις του λεξιλογίου της διαφορετικότητας.

Αντιλαμβανόμενο κοινωνικοοικονομικό κύρος, διαμορφωτική ταυτότητα και συλλογική δράση

Θεόφιλος Γκινόπουλος, University of Greenwich,

Αντώνης Γαρδικιώτης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η κοινωνιοψυχολογική έρευνα γύρω από το κοινωνικο-οικονομικό κύρος έχει αναπτυχθεί σημαντικά την τελευταία δεκαετία, εστιάζοντας σε κείρια ερωτήματα του πώς διάφορες μορφές κοινωνικο-οικονο-

μικών διαφορών διαμορφώνουν σκέψεις, συναισθήματα, συμπεριφορές και εμπειρίες ζωής (Destin, Rheinschmidt-Same & Richeson, 2017). Στην παρουσίαση αυτή εστιάζουμε σε δύο έρευνες γύρω από το αντιλαμβανόμενο κοινωνικο-οικονομικό κύρος και τη σχέση του κυρίως με τη συλλογική δράση. Στην πρώτη έρευνα εξετάσαμε το διομαδικό σημείο θέασης του αντιλαμβανόμενου κύρους (δηλαδή, αυτό της ενδοομάδας, της εξω-ομάδας και της ενδο-ομάδας από την πλευρά της εξωομάδας) και στη δεύτερη στην αλλαγή του και το δυναμικό του χαρακτήρα (δηλαδή, τη μετάβαση της ενδο-ομάδας από υψηλό σε χαμηλό κύρος, το σταθερό διαχρονικά κύρος ενδο-ομάδας, και τη μετάβαση της ενδο-ομάδας από χαμηλό σε υψηλό κύρος, βλ. Stephens, Markus & Phillips, 2013). Τα αποτελέσματα εστιάζουν στην προβλεπτική ισχύ του αντιλαμβανόμενου κύρους ενδο-ομάδας και εξω-ομάδας, καθώς και του κοινωνικοπολιτισμικού πλαισίου εξέλιξης της ενδο-ομάδας, ως προς την αυτο-αντίληψη, την αίσθηση ταυτότητας και την ανάληψη συγκεκριμένων τύπων κανονιστικής και μη-κανονιστικής συλλογικής δράσης. Επιπλέον παρουσιάζονται συσχετίσεις μεταξύ αίσθησης ταυτότητας, αυτοαντίληψης και ανάληψης τύπων συλλογικών δράσεων καθώς και διαμεσολαβητικές μεταβλητές αίσθησης ταυτότητας, αυτοαντίληψης και εγγύτητας εαυτού-ομάδας προς την ανάληψη κανονιστικής και μη-κανονιστικής συλλογικής δράσης. Η συζήτηση επικεντρώνεται γύρω από την κοινωνικο-ψυχολογική σημασία της θεώρησης του κοινωνικο-οικονομικού κύρους ως διομαδικό φαινόμενο εμπλοκής τόσο ενδο-ομάδων όσο και εξω-ομάδων ανά τον χρόνο.

Κυριακή 1 Δεκεμβρίου

9.30 – 11.30 **Θεματική Συνεδρία 6: Μετανάστευση**

Πρόεδρος: Αλεξάνδρα Χατζή

Ετερότητα στο σχολείο: Απόψεις των εκπαιδευτικών για τη στάση των Ελλήνων μαθητών απέναντι στους «άλλους» συμμαθητές τους στην πρώτη σχολική ηλικία

Βασιλική Ηλιοπούλου & Γεωργία Καρούντζου, Περιφερειακό Κέντρο Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Πελοποννήσου

Η ετερότητα είναι κύριο χαρακτηριστικό των σύγχρονων κοινωνιών. Ο πλουραλισμός πολιτισμών, ιδεών, γλωσσών είναι φαινόμενο πολυπρισματικό με ένα ευρύ πεδίο εκπαιδευτικής εφαρμογής (Σκούρτου & Κούρτη-Καζούλη, 2015). Η γλωσσική και πολιτισμική ετερότητα ως χαρακτηριστικό όλων των χωρών παγκοσμίως τείνει να γίνει ο κανόνας, καθιστώντας τη μονογλωσσία, εξαίρεση. Οι μετακινήσεις πληθυσμών, η μετανάστευση, η προσφυγιά, η αναγκαστική εγκατάλειψη χωρών λόγω καταστροφών, είναι μόνο μερικοί από τους λόγους ανάπτυξης αυτής της ποικιλομορφίας (Σκούρτου & Κούρτη-Καζούλη, 2015). Η Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια αποτελεί τόπο υποδοχής μεταναστών, οι οποίοι εγκαταλείπουν τις πατρίδες τους εξαιτίας κοινωνικοπολιτικών ανακατατάξεων, όπως η κατάρρευση του Ανατολικού μπλοκ, πόλεμοι, καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Νικολάου, 2000). Το γεγονός αυτό, έχει ισχυρή επίδραση και στην εκπαίδευση, λόγω της γλωσσικής και πολιτισμικής πολυμορφίας που εισήχθη στους κόλπους της, μέσω του μεγάλου αριθμού αλλοδαπών μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων καλούνται να προσαρμόσουν την εκπαιδευτική διαδικασία εντάσσοντας σε αυτήν την γλωσσική και πολιτισμική πολυμορφία των μαθητών (Τολακίδου, 2018). Η παρούσα μελέτη, επιχειρεί να αναδείξει μέσα από τις απόψεις των εκπαιδευτικών, τη στάση των Ελλήνων μαθητών απέναντι στους αλλοδαπούς συμμαθητές τους στην πρώτη σχολική ηλικία.

Κοινωνική τάξη, μετανάστευση και το σχολείο: Η κοινωνική τάξη στη λογοδοσία εκπαιδευτικών στον λόγο για τη μετανάστευση

Αντώνης Σαπουντζής & Αναστασία Δέα, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η έρευνα σχετικά με την κοινωνική τάξη είναι σχετικά σπάνια στην ψυχολογία, αν και οι πρόσφατες οικονομικές εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν στρέψει το ενδιαφέρον των ερευνητών σε ζητήματα που άπτονται αυτής. Ένα σημαντικό ζήτημα που έχει αναδείξει η έρευνα αυτή είναι η διαθεματικότητα, η διασύνδεση δηλαδή της κοινωνικής τάξης με άλλες ταυτότητες, όπως αυτές του φύλου και της εθνότητας. Συχνά υποστηρίζεται ότι τα κοινωνικά υποκείμενα αναπτύσσουν μια κατανόηση της κοινωνικής τάξης που δεν μπορεί να διαχωριστεί από το φύλο ή την εθνότητα. Ακολουθώντας μια λόγοψυχολογική οπτική η παρουσίαση αυτή εστιάζει στην περιστασιοποιημένη χρήση εννοιών σχετικών με την κοινωνική τάξη που χρησιμοποιούνται στο λόγο εκπαιδευτικών και αφορούν στη παρουσία των παιδιών των μεταναστών στο ελληνικό σχολείο. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν ημι-δομημένες συνεντεύξεις με εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε ένα ορεινό χωριό

της Χαλκιδικής. Εφαρμόζοντας τις αρχές της κριτικής κοινωνικής λογοψυχολογίας δίνουμε έμφαση στον τρόπο που οι συμμετέχοντες κινητοποιούσαν ερμηνευτικά ρεπερτόρια σχετικά με την κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο στο λόγο αναφορικά με την παρουσία παιδιών μεταναστών στη σχολική τάξη. Οι συμμετέχοντες με αυτό τον τρόπο φαίνεται να διαχειριζόταν τοπικά ζητήματα λογοδοσίας που όμως είχαν και πιο μακροκοινωνικές συνέπειες. Συγκεκριμένα υποστηρίζεται ότι με αυτόν τον τρόπο διαχειριζόταν το δίλλημα προκατάληψης και ανοχής καθώς και την παρουσίαση της επαγγελματικής τους ταυτότητας.

Πλαισίωση του μειονοτικού λόγου και μειονοτική επιρροή

Αντώνης Γαρδικιώτης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα πειραματική μελέτη εξετάζει τη σημασία της πλαισίωσης του μειονοτικού λόγου (έμφαση σε αξιακά ιδεώδη, στα δικαιώματα ή σε προσωπικές αφηγήσεις) για την επιρροή μειονοτικών ομάδων οι οποίες ορίζονται είτε ως 'πολιτικές' (διότι διεκδικούν και επιζητούν την κοινωνική αλλαγή), είτε ως 'θυματοποιημένες' (διότι είναι αντικείμενο διακρίσεων, βλ. *Moscovici & Perez, 2007*). Η πρώτη ανεξάρτητη μεταβλητή αφορά στο κύρος της μειονοτικής ομάδας επιρροής, η οποία παρουσιάζεται είτε ως μια ομάδα προσφύγων οι οποίοι ζητούν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης σε μία δομή φιλοξενίας, είτε μια οργανωμένη ομάδα προσφύγων που διεκδικούν γενικότερες αλλαγές στο κανονιστικό πλαίσιο που αφορά στο προσφυγικό ζήτημα. Η δεύτερη ανεξάρτητη μεταβλητή αφορά στην πλαισίωση του μειονοτικού λόγου και ειδικότερα εξετάζεται η διατύπωση διαφορετικών εκκλήσεων που δίνουν έμφαση είτε (α) στις αξίες και τα ιδεώδη που πρέπει να ρυθμίζουν την αντιμετώπιση των προσφύγων, είτε (β) στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτά, είτε (γ) στις προσωπικές αφηγήσεις και ιστορίες (βλ. *Does, Derks, & Ellemers, 2011*; *Shnabel, Dovidio, & Levin, 2016*). Εξετάζεται κατά πόσο η αλληλεπίδραση πολιτικού ή θυματοποιημένου κύρους της μειονοτικής ομάδας με την πλαισίωση του μειονοτικού λόγου επηρεάζουν τις στάσεις των συμμετεχόντων προς την υποστήριξη των προσφύγων από την πολιτεία. Επίσης, εξετάζονται οι ψυχολογικές διαδικασίες που διαμεσολαβούν την μειονοτική επιρροή όπως είναι τα αισθήματα ενοχής που βιώνουν οι συμμετέχοντες και οι συλλογικές ηθικές πεποιθήσεις (*Janoff-Bulman & Carnes, 2016*). Η παρούσα μελέτη διερευνά την επιρροή των πολιτικών και ηθικών μειονοτικών ομάδων δίνοντας έμφαση στην πλαισίωση του μειονοτικού λόγου.

Φοβικές τυπολογήσεις των προσφυγικών απεικονίσεων στον τοπικό ελληνικό Τύπο: Η ρητορική κινητοποίηση του τόπου και του χρόνου στην κατασκευή της ετερότητας

Μυρσίνη Δογάνη, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να παρουσιαστούν εμπειρικά θεμελιωμένες τυπολογίες, που προέκυψαν από την εκτεταμένη ανάλυση περιεχομένου της ειδησεογραφίας για το προσφυγικό ζήτημα στις ηλεκτρονικές σελίδες των 5 μεγαλύτερων τοπικών εφημερίδων των νησιών υποδοχής (*Samaki, Rodiaki, Dimokratiki, Kosnews24, Chiosnews*) κατά την φάση κορύφωσης της προσφυγικής κρίσης. Μέσω αυτών των τυπολογιών, μελετάται η ρητορική κινητοποίηση των εννοιών του χρόνου και του τόπου στην φοβική

επιχειρηματολογία που συνεισφέρει στην κατασκευή της εικόνας της ετερότητας των προσφύγων. Η παρούσα ανάλυση εστιάζεται στην φοβική επιχειρηματολογία για τις απειλές που παράγουν οι προσφυγές και όχι για τις απειλές που βιώνουν οι πρόσφυγες. Σε αυτή την τυπολογία εντοπίστηκαν δυο κεντρικοί ρητορικοί τύποι, ο χρόνος και ο τόπος. Ο χρόνος και ο τόπος ως ρητορικοί τύποι, παρόντες στην διαδικασία δόμησης της φοβικής προβολής που σχετίζεται με την εικόνα της δαιμονοποιημένης ετερότητας των προσφύγων. Από τους δυο αυτούς κεντρικούς ρητορικούς τύπους προκύπτει το σύστημα των πέντε συγκεκριμένων τυπολογιών που θα παρουσιαστεί. Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι: Πως συνδέονται με την διαδικασία της δόμησης της ετερότητας οι έννοιες του χώρου και του χρόνου; Υπάρχουν επαναλαμβανόμενες χωροχρονικές αναφορές στις απειλές που φέρονται να παράγουν οι πρόσφυγες, και ποιες είναι αυτές; Με ποιόν τρόπο αυτές οι χωροχρονικές αναφορές συνεισφέρουν στην δόμηση ενός αφηγήματος δαιμονοποιημένης ετερότητας; Μπορεί η παραπάνω διαλεκτική σχέση να προσφέρει ένα τυπολογικό σύστημα προς διερεύνηση; Ποιες είναι οι συγκεκριμένες τυπολογίες που σχετίζουν τα φοβικά επιχειρήματα με τις χωροχρονικές αναφορές και με ποιόν τρόπο;

